

ISBN - 978-1-63972-068-2

DOI- 10.46299/ISG.2021.MONO.PED.III

*Theoretical foundations of
pedagogy and education*

Collective monograph

Boston 2021

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

ISBN - 978-1-63972-068-2

DOI - 10.46299/ISG.2021.MONO.PED.III

Authors - Жантукеев С.К., Бекбосынова Ж.С., Идрисова Л.С., Исмаил О.Р., Hritchenko T., Loiuk O., Kadenko D., Ohrimenko Z., Voronina H., Грузевич Т., Мірошніченко В., Котова А., Савченко Н., Сердюк В., Шамаєва Ю., Беляєва О., Кучерова О., Стратан-Артишкова Т.Б., Терлецька Ю., Ворун Н., Ногоракха N., Ivanova N., Saliu V., Storonska N. Гура О., Зубцова Ю., Gurtova T., Popomarev S., Osinchuk V., Nezgoda S., Bulatov O., Kolyukh O., Polska I., Kopovalova I., Кириченко М., Остряньська О., Сіданіч І., Кифенко А., Голян Х., Вовк С., Косінська Н., Радіонова Л., Козирєва Н., Сакун А., Сакун І., Семенишина І., Совкова Т., Сук О., Холодова О., Ярмач Т., Шинкаренко В., Майданенко С., Тарабасова Л., Швидун Л., Кульбач Л., Varantsova I., Milko N., Denisenko N., Yurchenko O., Topbaşoğlu E.K., Yakushko K., Кравець К., Миронюк Л., Bashavets N., Horlov A., Zakhozhai Z., Романів Л., Пішак О., Хань Ч., Куруч А., Посохов В., Парфанович І., Volotnikova A., Zaitseva G., Pushkarova Y. Honcharuk V., Lopushan T., Nikolaeva S., Chernysh V., Piven V., Stoliar S., Trembitska O., Klimenko T. Umbetova M., Umbetov A. Азарова Л., Пустовіт Т., Радомська Л., Горчинська Л., Бодик О., Щира В., Федорова Ю., Букатова О.М., Венгловська О., Комар О., Дячук П., Роєнко Л., Лантух І.В., Гульбс О.А., Лантух В.В., Кобець О.В., Балабанова К.В., Попова О., Лесик А., Тимченко А., Сулейманова Е., Дерпак Ю., Мороз Г., Видиборець С., Федорова О.В.

REVIEWERS

Kazachiner Olena - Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Human Health, Rehabilitation and Special Psychology, Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda.

Published by Primedia eLaunch

<https://primediaelaunch.com/>

Text Copyright © 2021 by the International Science Group(isg-konf.com) and authors.

Illustrations © 2021 by the International Science Group and authors.

Cover design: International Science Group(isg-konf.com). ©

Cover art: International Science Group(isg-konf.com). ©

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required.

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe and Ukraine. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science.

The recommended citation for this publication is:

Theoretical foundations of pedagogy and education: collective monograph / Hritchenko T., Loiuk O., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. 994 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2021.MONO.PED.III

4.10	Совкова Т. ¹ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННЯ ФІЗИКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ¹ Кафедра фізики, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Одеса, Україна	408
4.10.1	ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	408
4.10.2	ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ	413
4.10.3	СПЕЦИФІКА ТА ЗАВДАННЯ МЕТОДУ CASE-STUDY ПРИ НАВЧАННІ ФІЗИКИ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗВО	415
4.10.4	ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ АСОЦІАТИВНОГО НАВЧАННЯ	419
4.10.5	ТЕХНОЛОГІЇ МЕНТАЛЬНИХ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ КАРТ	428
4.10.6	ВІРТУАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ ТА ЙОГО РОЛЬ І МІСЦЕ В НАВЧАННІ ФІЗИКИ	437
4.10.7	ТЕХНОЛОГІЯ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ (FLIPPED LEARNING)	442
4.11	Сук О. ¹ , Холодова О. ¹ , Ярмак Т. ¹ АКАДЕМІЧНА ЕТИКА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЦІННІСТЬ ОСВІТИ ¹ Харківський національний автомобільно-дорожній університет	446
4.12	Шинкаренко В. ¹ , Майданенко С. ¹ , Тарабасова Л. ¹ , Швидун Л. ¹ , Кульбач Л. ¹ ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОСВІТНЬОЇ МОБІЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ¹ Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»	453

4.10 Впровадження інноваційних технологій у навчання фізики в закладах вищої освіти

4.10.1. Проблеми та особливості застосування інноваційних технологій в педагогічних закладах вищої освіти

Основними пріоритетами державної політики у сфері вищої освіти на сучасному етапі її реформування наголошено:

- забезпечення якості вищої освіти;
- інтеграція до європейського простору вищої освіти і наукових досліджень;
- освіта впродовж життя.

Питання забезпечення якості вищої освіти зараз є світовим трендом. Інтернаціоналізація української вищої освіти, входження вітчизняних університетів до Європейського простору вимагає від закладів вищої освіти (ЗВО) визнання та дотримання європейських освітніх стандартів, побудови на основі європейських стандартів і рекомендацій власної системи внутрішнього забезпечення якості освіти в університетах.

З введенням нових стандартів підготовка кваліфікованих спеціалістів, конкурентноспроможних на міжнародному ринку праці, здатних орієнтуватись в суміжних галузях діяльності, готових до компетентної, відповідальної та ефективної діяльності, до постійного професіонального росту, неможлива без впровадження інноваційних технологій, які в практиці навчання є обов'язковою умовою підвищення якості навчання [346].

У проєкті «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки» на основі проведеного аналізу проблем і переваг системи вищої освіти України як її слабкі сторони визначено низький рівень залученості до наукової та інноваційної діяльності учасників освітнього процесу, їх вмотивованості, слабка практична підготовка фахівців. Виходячи з цього й зважаючи на глобальні тренди. пріоритетними принципами розвитку вищої освіти в Україні зазначено:

- орієнтація на найвищі наукові досягнення;

- орієнтація на досягнення найвищої якості освіти.

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем.

Впровадження інноваційних технологій і дистанційного навчання у вищій освіті при цьому визначене як операційна ціль, для досягнення якої потрібно вирішити наступні завдання [347]:

- створення індустрії інноваційних технологій та засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню;
- диджиталізація усіх процесів у системі вищої освіти;
- унормування дистанційного навчання як форми здобуття вищої освіти.

Сутність інноваційної педагогічної діяльності, її структура та класифікація розглядалися в працях Л.І. Антошкіної, В.А. Сластенина, В.І. Загвязинського, М.М. Поташника, Н.Р. Юсуфбекової, М.Ф. Баймухамедова, І.В. Тимошенкова, Л.І. Даниленко, О.А. Дубасенюк, О.Г. Козлової, І.С. Каленюк, А.І. Пригожина, М.В. Кларіна, А.М. Бронської, Н.І. Клокар. Проблеми, пов'язані з механізмами застосування та впровадження педагогічних нововведень вивчали І.М. Дичківська, С.А. Безгородько, І.Ф. Ісаєв, Г.С. Беккер А.Г. Кругліков, С.Д. Поляков, А.А. Орлов, проблеми творчого саморозвитку вчителя, педагогічного колективу в умовах інноваційної діяльності, труднощів, стимулів і перешкод – В.А. Кан-Калик, Н.Ш. Чинкина, А.В. Попов, В.П. Кваша, К.А. Алібай, О.Г. Хмарка, А.В. Лоренс. Велика частина досліджень присвячена проблемам підготовки студентів університетів до інноваційної діяльності, до застосування інноваційних технологій навчання в школі (Н.М. Анісімов, С.Д. Поляков, Н.А. Щербаков, В.С. Пилаєва, В.Е. Тамарін, Є.П. Морозов, І.В. Штих та ін.).

Дослідженнями проблеми розробки, аналізу та впровадження інноваційних технологій у навчання фізики в середній та вищій школі займалися В.Ю. Биків, П.С. Атаманчук, С.П. Величко, В. Слободчиков, В.Ф. Заболотний, М.І. Жалдак, О.І. Іваницький, Н.В. Леонова та інші. Водночас багато дослідників,

такі як В.С. Кагерманьян, А.Я. Савельєв, О. Голубєва, відзначають, що структура курсу фізики у вищій школі не піддавалася перегляду, принаймні, протягом останніх п'ятдесяти років. Весь цей час модернізація відбувалася лише за рахунок механічного додавання нового матеріалу без оцінки і обліку його впливу на осмислення фізичної картини світу в цілому.

Аналіз сучасних досліджень проблеми педагогічних інновацій показує, що питання їх впровадження і реалізації залишається досить актуальним і широко обговорюваним. У сучасній освіті не існує певної і загальноприйнятої концепції інноваційної діяльності. Крім того, педагогічні інновації розглядаються частіше з прикладної точки зору, як результат освітньої практики. Проте, незважаючи на відсутність єдиної концепції завдання, впровадження інновацій ставлять перед собою більшість освітніх установ.

Основними цілями інноваційного навчання є наступні:

- розвиток критичного мислення;
- проблемне навчання;
- диференційований підхід до навчання;
- створення ситуацій успіху.

У теорії та практиці педагогічної освіти накопичено чималий банк активних, практико-орієнтованих форм, методів і технологій навчання, що враховують закономірності розвитку, рівень, особливості тих, хто навчається, їх готовність до самостійного набуття знань і ефективного використання в практичній діяльності. Існує безліч освітніх та навчальних технологій, заснованих на інноваційних підходах. Вони розрізняються по цілях, завданнях, структурі, специфіці здійснення конкретного виду педагогічної діяльності, організаційній формі, методиці навчання, передбаченій мірі активності суб'єктів освітнього процесу, виду взаємодії викладача і навчального контингенту тощо.

До відомих інноваційні технології відносяться технологія проблемного навчання (А.М. Матюшкін, С.Л. Рубінштейн, М.И. Махмутов, И.Я. Лернер); технологія модульного навчання (Т. І. Шамова, П.І. Третьяков), технологія розвиваючого навчання (В. В. Давидов, Л. В. Занков), технологія навчання за

В.Ф. Шаталовим, технологія навчання «Кластерн», технологія групової пошукової діяльності Дж. Гордона, мультимедіа технології навчання та багато інших.

Вибір освітніх технологій, особливості методики їх застосування визначаються, зокрема, цільовою аудиторією. Так організація освітнього процесу в середній школі й вищих навчальних закладах потребують різних підходів, що обумовлено наступними факторами:

1) особливостями організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, які детально розглянуте у Законі України «Про вищу освіту»;

2) відмінностями в цілях навчання: спрямованості навчання у вищій школі на формування у студентів професійного мислення, здатності до майбутньої професійної діяльності в галузі обраної професії;

3) відповідними відмінностями в змісті освіти: залежністю складу навчальних дисциплін та їх змісту від професійної спрямованості; збільшенням обсягу навчального матеріалу з профільних дисциплін тощо;

4) з вимогою більш глибокого поєднання навчання з науково-дослідницькою роботою студентів у порівнянні з учнями середньої школи;

5) з віковими відмінностями здобувачів вищої освіти, зокрема, з більшою здатністю до самостійного опанування навчальних дисциплін, до абстрактного мислення, зростанням ролі уваги в пізнавальному процесі, активізації розвитку всіх видів почуттів, зокрема, відчуття особистості тощо.

Професійний розвиток особистості майбутніх педагогів здійснюється засобами цілеспрямованої, систематичної, педагогічно організованої підготовки в процесі діяльності та спілкування в освітній сфері. Становлення студента як суб'єкта освітньої сфери проходить шляхом включення його в педагогічний процес, що має творчу спрямованість та забезпечує умови для набуття ним досвіду наукової та творчої діяльності, а саме:

– професійно-творчий розвиток студентів, оволодіння ними досвідом наукової та творчої роботи;

– формування мотиваційно-споживчої сфери їх особистості з установкою на науковий пошук та педагогічні інновації, розвиток здатності створювати атмосферу творчості, пошуку авторських рішень;

– індивідуалізація, підтримка самобутності особистості, що дозволяє студентам реалізувати ідеї та вирішення педагогічних проблем у практиці педагогічної роботи.

Здійснення цих напрямів пов'язане з моделюванням та реалізацією цілеспрямованої, систематичної підготовки у проблемно-інноваційній сфері діяльності. Зміст її покликаний розкривати сутність, виховний потенціал, функції освітнього середовища як фактору формування професійного вигляду майбутнього педагога та достатнього рівня його готовності до створення атмосфери наукового пошуку та педагогічної творчості у майбутній професійній діяльності.

Джерелом та результатом ефективного професійного розвитку професійного розвитку майбутнього вчителя виступає освоєння нових видів діяльності, нових освітніх сфер та нових відносин, у тому числі і проблемно-інноваційної сфери педагогічної діяльності.

На становлення творчої особистості великий вплив має проблемно-інноваційна сфера її діяльності. Проектування проблемно-інноваційної сфери діяльності в процесі підготовки майбутніх вчителів виступає важливим фактором розвитку їх творчих здібностей, формування творчого стилю діяльності та активної професійної позиції, без чого неможлива педагогічна творчість та педагогічні інновації. Ця сфера забезпечує кожному студенту можливість нестандартно діяти, самостійно робити вибір способів вирішення навчальних проблем, налаштування на перспективу професійного саморозвитку, самоствердження у професійній діяльності та досягнення професійного успіху. Вона орієнтує на створення у вищій школі такої обстановки, яка б стимулювала кожного студента на нестандартність дій, пошук творчого виходу із проблемних ситуацій.

Застосування інноваційних технологій у освітньому процесі з фізики в педагогічних ЗВО має на меті ще й наступні цілі:

- показати студентам можливості застосування інноваційних технологій у навчанні фізики на різних рівнях освіти;
- продемонструвати можливості адаптації застосованих у ЗВО технологій до урочної та позаурочної діяльності в школі, чому, зокрема, сприятиме приведення аналогій та встановлення зв'язків зі шкільним курсом фізики;
- залучити студентів до творчої діяльності з аналізу ефективності різних інноваційних технологій, задля чого освітній процес повинен бути побудований таким чином, щоб студенти мали можливість не тільки навчатися за інноваційними технологіями, а й набували модельний досвід їх застосування в навчальному процесі.

Як ключові тенденції, що прискорюють впровадження інноваційних освітніх технологій у сучасні сектори вищої освіти, українські та міжнародні експерти відмічають наступні:

1. Підвищення уваги до *вимірювання навчання*.
2. Розширення сфери використання моделей *змішаного навчання*.
3. *Переформатування навчальних просторів*, оновлення навчального середовища, реалізація різних форми *віддаленої роботи*, розвиток навичок *роботи в цифровому світі*.
4. Впровадження *проблемно-, проектно-, дослідницько-орієнтованого навчання*, які мотивують студентів, забезпечують усвідомлення ними чіткого зв'язку між навчальним планом і реальним світом довкола; розвиток нових технологій, таких як *перевернуте навчання*.
5. Сприяння адаптації до постійно змінюваних економічних потреб суспільства, синергія між освітою, наукою та інноваціям.

4.10.2. Проблемне навчання

Проблемне навчання – це система прийомів, що пробуджує інтерес студентів до пошуку розв'язання проблем, на відміну від механічного засвоєння

готових знань, включення механізмів мислення шляхом створення проблемних ситуацій.

Проблемна ситуація – стан інтелектуального утруднення, необхідність робити вибір, приймати рішення, вирішити утруднення, що виникле, включати мислення й тим самим активізувати навчальний процес.

Проблемне навчання включає як творче засвоєння знань, так і оволодіння способами, прийомами пізнання, отже вчить студентів мислити, включаючи емоційно-психологічну мотивацію, справляє позитивний вплив на загальний розвиток особистості.

З формами і рівнем проблемного навчання пов'язані й відповідні методи:

1) метод проблемного викладу, коли викладач демонструє зразок постановки проблеми, шляхів, засобів, прийомів проблемного мислення і вирішення поставленої пізнавальної задачі;

2) евристичний метод – частково-пошуковий, коли викладач створює проблемну ситуацію, формулює проблему і залучає студентів до процесу її розв'язання;

3) дослідницький метод – найскладніший рівень самостійної роботи студентів, коли студенти самі бачать протиріччя, формулюють проблему та її розв'язують.

Проблемно-орієнтоване навчання або ***PtBL*** (Problem Based Learning) – навчання на основі проблеми – навчальний підхід, заснований на процесі пошуку вирішення спеціально сформульованої проблеми, для розв'язання якої здобувачам освіти потрібно звертатися до теоретичного матеріалу. У такий спосіб, викладач не дає готову інформацію, а задає проблему і виступає в ролі помічника, консультанта, модерує дискусію щодо розв'язання проблеми [348].

Проблемно-орієнтоване навчання може здійснюватися як:

- навчання через дію – проблема і рішення повинні виражатися в діях, наприклад, створення нового формату підручника – ***PBL*** (Project Based Learning), навчання на основі проекту (метод проектів) [349];

- навчання на місці – слухачі повинні вчитися вирішувати проблему не в аудиторії, а в тому місці, де вона виникає, наприклад в компанії, на заводі, в лікарні, в школі;

- навчання на кейсах.

До переваг технологій проблемно-орієнтованого навчання можна віднести наступне:

- правильно сформульована проблема зтягує слухачів у процес її розв'язання;

- групова дискусія на занятті підвищує мотивацію і дозволяє почути думку інших;

- здобувачі набувають навички самостійно шукати теоретичний матеріал і працювати з ним, оцінювати джерела на достовірність, самостійно розв'язувати проблеми;

- здобувачі на практиці уявляють, де їм можуть знадобитися одержані знання.

Головним недоліком моделі є те, що незацікавлені в проблемі або не готові до такого виду роботи студенти можуть випасти з процесу обговорення і навчання.

4.10.3. Специфіка та завдання методу Case-study при навчанні фізики в педагогічних ЗВО

До чисельних інноваційних методів навчання, що базуються на створенні проблемних ситуацій, відноситься *метод кейсів (case-study)*.

Кейсом у науковій літературі називають опис ситуації і комплекс завдань до нього, які є ядром, дидактичним супроводом методу проблемних ситуацій (кейс-методу).

Метод кейс-стаді може бути названий методом аналізу конкретних ситуацій. Суть методу полягає в наступному: для організації навчання здобувачам освіти пропонують осмислити конкретну ситуацію, змодельовану або реальну, опис якої одночасно відображає не тільки будь-яку практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при

розв'язанні даної проблеми. При цьому ти, хто навчається, повинні проаналізувати ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення і вибрати найкраще з них.

Однією з головних вимог, що пред'являються до кейсів, та їх відмітною особливістю є відсутність єдиного правильного рішення, що дозволяє побачити неоднозначність розв'язання проблеми в реальному житті, вимагає формування умінь оцінювати запропоновані варіанти, прогнозувати результати, вибирати оптимальне рішення. Кейс-метод орієнтований на постановку питань, в той час як інші методи – на пропоновані рішення. В структурі кейса часто відсутній ряд питань, на які необхідно давати відповіді. Замість цього студенту слід цілком осмислити ситуацію, викладену в кейсі, самому виявити проблему і питання, які потребують вирішення. Таким чином забезпечується розвиток самостійності та ініціативності, вміння орієнтуватися в широкому колі питань, пов'язаних з різними аспектами професійної діяльності. Метод спрямований не стільки на освоєння конкретних знань, або умінь, скільки на розвиток загального інтелектуального і комунікативного потенціалу студента і викладача.

Реалізація навчання за технологіями, ґрунтованими на методі кейс-стаді, завдання досить складне, яке вимагає не лише попередньої роботи по відборі навчального матеріалу та розробці самих кейсів, але й можливості їх ефективного використання: часу, що виділяється на вивчення дисципліни, навчально-методичного забезпечення, попередніх знань, навичок самостійної роботи, міждисциплінарних зв'язків.

Кейс-метод тільки розпочинає впроваджуватися в систему фізичної освіти, тому розробка, обґрунтування та апробація теоретичних і методичних аспектів цього методу на сьогодні є актуальною проблемою. Основна функція кейс-метода у навчанні фізики в ЗВО – навчити студентів розв'язувати неконструйовані проблемні задачі з різними контекстами на основі фундаментальних фізичних знань, які повинні стати опорою при формуванні загальних і спеціальних професійних компетентностей.

В структурі кейса виділяють два основних розділи: ситуацію та завдання. Найбільш доцільно використовувати такі його розділи: ситуація, завдання, допоміжна інформація, критерії оцінювання [350].

Розділ «Ситуація» є описом реальної (або реально-можливої) проблеми, що вимагає від студента засобами предмета фізики опанувати нове знання й відшукати новий спосіб розв'язання.

Розділ «Завдання» уявляє систему питань і завдань різного рівня, кожне з яких повинно дає свій внесок у розуміння і рішення ситуаційної задачі та формування нових уявлень щодо предметних знань і вмінь.

Розділ «Допоміжна інформація» може містити посилання на навчальну та наукову літературу, адреси тематичних веб-ресурсів, таблиці, опорні схеми, методичні рекомендації та інші матеріали. Об'єм допоміжної інформації не повинен бути надмірним, щоб не обмежувати студенту свободу вибору джерела інформації і самостійності пізнавальної діяльності.

Розділ «Критерії оцінювання» знайомить студентів з вимогами до якості розв'язання ситуації, допомагає їм об'єктивно оцінювати свої досягнення, мотивує до більш відповідальної роботи над кейсом. Критерії містять наступні параметри:

- володіння понятійним апаратом фізики;
- розуміння змісту фізичних явищ і законів, уміння застосовувати їх на практиці;
- логічність і структурованість розв'язання;
- повнота аналізу та аргументованість висновків;
- самостійність і оригінальність рішення.

При розробці кейса для студентів педагогічного університету слід враховувати, що основним завданням майбутніх вчителів фізики є освітня діяльність. Тому головний акцент при формулюванні проблеми, на постановку якої викладач націлює студентів, повинен бути зроблений на пошук найбільш ефективного, яскравого і наочного пояснення ситуації, зв'язаної с цією

діяльністю, на зв'язку між матеріалом, що вивчається, зі шкільним курсом фізики.

Джерелами проблемних ситуацій для розробки навчальних кейсів з фізики можуть бути описані демонстраційні досліди, в яких результати не відповідають прогнозованим. Наприклад, в дослідах по електризації на результат експерименту можуть істотно впливати такі фактори як стікання заряду при високій вологості, електризація по індукції сусідніх тіл. Ефективним в навчанні за кейс-технологією в подібному випадку може бути виділення групи найбільш активних студентів, яких викладач попередньо знайомить з експериментом і проблемами, що виникають при демонстрації. Потім студенти висувають свої пропозиції розв'язання проблем для обговорення в групі.

Для формування навичок наукового дослідження ефективні кейси, які імітують структуру і процес наукового дослідження, застосування тих чи інших методів до розв'язання завдань. Як основу для розробки таких кейсів можна використовувати ситуації, що виникають при проведенні лабораторних занять, при виконанні студентами експериментальної частини курсових і дипломних робіт. При розгляді ситуацій, зв'язаних з експериментом, формулювання проблеми може відноситись до вдосконалення техніки або методики проведення експерименту, можливості врахування факторів, що впливають на результати експерименту, заміні досліду іншим.

Ще одним джерелом кейсів можуть служити матеріали, що публікуються в мережі Інтернет і містять фізичні похибки. У такому разі недоліки можуть бути перетворені на переваги завдяки формуванню в студентів критичного відношення до інформації, навичок її оцінювання.

Кейс-метод можна представити як складну систему, в яку залежно від ролі кейса в процесі навчання можуть бути інтегровані інші, простіші методи пізнання, такі як моделювання, системний аналіз, проблемний метод, дискусія, уявний експеримент, «мозковий штурм», методи опису, класифікації, інцидентів, проєктів, ігрові методи тощо.

Як показує аналіз літературних джерел, у навчанні фізики в вищій школі, зокрема в педагогічних закладах, кейс-технології застосовуються доволі рідко, переважно при розгляданні окремих тем або питань. Пояснюють це специфікою самої дисципліни, у якій значне місце займають фундаментальні знання про явища природи і матеріальні об'єкти. Кейс-технологія ж призначена для розв'язання проблем прикладного характеру, безпосередньо пов'язаних з професійною діяльністю [351]. Але, якщо простежити історію розвитку фізики, практично на кожному етапі нові винаходи, відкриття, теорії з'являлися завдяки проблемним ситуаціям, які потрібно було розв'язати, і які мали не одне, а різні способи й шляхи розв'язання. Щодо прикладного характеру кейс технологій, у роботі викладача або вчителя школи часто виникають проблеми, зв'язані з навчанням фізики, які він повинен вміти розв'язувати, такі як необхідність розробки чи вдосконалення методики експерименту, що буде враховувати умови, у яких він виконується, особливості застосованого обладнання; пошук нових прийомів навчання при утрудненнях сприймання інформації студентами тощо.

Опитування студентів показує, що вони дають методам кейс технологій високу оцінку, проте зауважують, що не готові як до навчання за таким методом, так і до його впровадження у своїй професійній роботі. Тобто така технологія, на їх думку, яку висловлюють і більшість дослідників, потребує відповідної підготовки студентів починаючи з перших курсів, що вимагає не тільки детальної розробки кейсів і завдань до них, але й структурних змін у організації навчального процесу.

4.10.4. Інноваційні методи та прийоми асоціативного навчання

Під час зіткнення з проблемною ситуацією (завданням) той, хто навчається, відчуває, що для її розв'язання йому не вистачає чогось дуже важливого. Саме розв'язання виступає як пошук відсутньої ланки в ланцюжку: завдання – усвідомлення проблеми – поява асоціацій і поява припущень – перевірка припущень – виключення непідтверджених припущень – виникнення і перевірка нових припущень – розв'язання задачі. Спонування робити

порівняння, зіставляти нові факти, приклади і положення з тим, що було відомо раніше є ефективним прийомом створення проблемної ситуації. Асоціативні зв'язки у даному випадку використовуються не для запам'ятовування інформації, а як евристичні прийоми (методи) активізації творчості, нестандартного мислення, ненаправленого пошуку. Вони спрямовані на актуалізацію «прихованих» знань для створення нових продуктів (нових знань, ідей, досліджень тощо). Асоціативно-образне мислення є основою творчого процесу.

На застосуванні асоціативних зв'язків базується багато інноваційних методів навчання – методи асоціативних ланцюжків та кущів, сенкан (синвейн), метод фокальних об'єктів, метод ментальних карт, метод кроссенсів, метод аналогій, метод синектики та інші – у яких реалізуються основні принципи інноваційного навчання:

- креативність (орієнтація на творчість);
- засвоєння знань в системі;
- нетрадиційні форми занять;
- використання наочності.

Метод асоціативних ланцюжків. Ланцюжок асоціацій являє собою сукупність понять, де кожне наступне пов'язано не з основним поняттям, а з попереднім.

Два навіть зовсім не пов'язані об'єкти або слова можуть бути об'єднані в єдине ціле за допомогою зв'язку таким чином, щоб при виникненні в пам'яті людини одного відразу було відтворено друге, якого бракує. Ланцюжок неконтрольованих, випадкових асоціацій допомагає зазирнути в підсвідомість людини і зрозуміти корінь його проблем. Створюючи незвичайні асоціації можна активізувати творчі здібності, розвинути образну пам'ять, асоціативне мислення за допомогою спеціальних вправ.

Наприклад, під час заняття з дисципліни «Інноваційні технології у навчанні фізики» студентам магістратури спеціальності 014 Середня освіта (Фізика) було дано завдання на створення *асоціативних ланцюжків*, мета якого

сформувати в студентів здатність встановлювати між двома словами або об'єктами зв'язок, який створює з предметів, що не мають між собою нічого спільного, єдине ціле.

Завдання 1. Придумайте два не пов'язаних між собою слова, перше з яких є початком ланцюжка, а друге – кінцем, та побудуйте асоціативний ланцюжок з п'яти слів, який пов'яже між собою перше і останнє слово.

Для виконання завдання використовувалась *онлайн-дошка Padlet*. Варіанти створених студентами ланцюжків приведено на рис. 1.

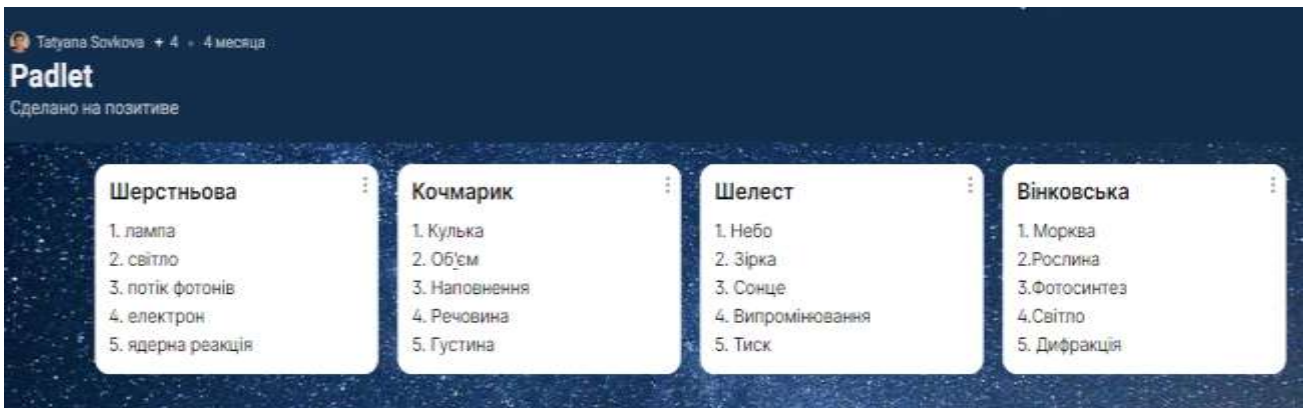

Рисунок 1. Вправа на побудову асоціативного ланцюжка

Наступне завдання може бути на побудову більш складних асоціативних ланцюжків, які пов'язують різні теми, розділи фізики, або ланцюжки, що встановлюють міжпредметні зв'язки. Прикладом таких завдань може бути побудова ланцюжка, який відповідатиме переходу по схемі:

механіка → молекулярна фізика та термодинаміка → електрика та магнетизм → оптика → атомна та ядерна фізика

Перше слово може задати викладач, проаналізувавши можливі варіанти створення ланцюжка. Наприклад:

гіперболічна траєкторія (*графік руху, графік процесу*) → ізотерма (*температура, вимірювання*) → термопара (*прилад, подвійне*) → біпризма (*інтерференція, спектр*) → теорія Бора (*спектр атому водню*)

Метод фокальних (випадкових) об'єктів. Основою методу є асоціативний пошук і евристичні властивості випадковості. Це метод пошуку нових ідей і характеристик об'єкта на основі приєднання до нього властивостей

інших об'єктів, обраних випадково. Обирається об'єкт, який необхідно вдосконалити. Потім рандомним чином до нього підбирається кілька випадкових іменників (об'єктів). Їх ознаки або властивості переносяться на вихідний об'єкт, який знаходиться «у фокусі» дій. Саме тому метод отримав назву *фокальних* або *випадкових* об'єктів.

Найчастіше метод фокальних об'єктів застосовується для пошуку інноваційних та незвичайних рішень. Наприклад, метод часто використовується в теорії розв'язання винахідницьких завдань, з метою реконструювання, модифікації пристроїв і технологій.

Наведемо приклад виконання завдання, яке студенти магістратури виконували із застосуванням технології мозкової атаки.

Завдання 2.

1. Обрати об'єкт, який потрібно перетворити (удосконалити).
2. Обрати три-чотири довільних (випадкових) об'єкта.
3. Скласти списки характерних ознак цих випадкових об'єктів (чим ширше охоплення, тим краще).
4. Спираючись на вільні асоціації сформулювати ідеї, щодо можливості приєднати до фокального об'єкту ознаки випадкових об'єктів.
5. Оцінити отримані ідеї і відібрати корисні рішення. (Обговорення і вибір декількох хороших варіантів рішень, що мають свої переваги в різних умовах застосування).

Виконання завдання.

Об'єкт для перетворення – *освітлювач* (був обраний викладачем, студентам це заздалегідь не повідомлялося).

Випадкові об'єкти та надані їм *характерні ознаки* (обрано студентами, кожний студент вносив свій об'єкт та пропонував варіанти ознак до усіх об'єктів):

Вікно: скляне, пластикове, дерев'яне, прозоре, відкривається, штори, ізолює, захищає.

Колесо: кругле, дерев'яне, пластикове, симетричне, крутиться, рухається, котиться, взаємодіє.

Апельсин: помаранчевий, фрукт, їжа, котиться, круглий, солодкий, пориста шкіра, складається з дольок.

Озеро: вода, блакитне, глибоке, горне, холодне, гладка поверхня, брижі на поверхні, відбиває та розсіює світло.

Описання *кінцевого варіанту* об'єкту, прийнятого після сумісного обговорення:

Освітлювач складається з декількох окремих дольок, які, в свою чергу, містять джерела (світлодіоди), що випромінюють помаранчеве або блакитне світло. Працює у трьох режимах: 1) включені тільки помаранчеві світлодіоди (теплі), 2) тільки блакитні (холодні), 3) усі джерела. Освітлювач має фільтр, який рівномірно розсіює світло, й шторки, що можуть обмежувати світловий потік. Розташований на дерев'яній основі з чотирма колесами, що дозволяє легко перекочувати освітлювач з одного місця на інше.

Метод «Кроссенс». Слово «кроссенс» означає перехрестя смислів перетин значень. Це асоціативна головоломка, яка уявляє з себе ланцюжок, замкнутий у стандартне поле, що складається як правило з дев'яти квадратів. У кожному квадраті розташовується зображення (картинка, формула, знак), яке має зв'язок із попереднім і наступним, а центральне картинка може об'єднувати всі зображення або деякі з них. Знайти такі зв'язки (асоціативні та логічні) і є завданням до кроссенсу. Кроссенс потрібно читати зліва направо і зверху вниз.

Перед виконанням завдання слід спочатку розібирати, що зображено на кожній картинці. При переході від одного зображення до іншого бажано використовувати не тільки асоціації (аналогії), що безпосередньо стосуються теми кроссенса. Можна спиратися й на асоціації, які пов'язані з життєвим досвідом, на вільні асоціації, що виникають при розгляданні картинок. Оскільки у завданнях такого типу велика роль суб'єктивного сприйняття образів і зображень, то студенти (учні) можуть знаходити різні варіанти зв'язків. Важливо, щоб при цьому вони обґрунтовували свою версію. Усі запропоновані

зв'язки потрібно проаналізувати з точки зору їх вагомості, характеру (поверхневі, глибокі, за формою, за суттю тощо), зв'язку з іншими дисциплінами. Потрібно оговорити важливість знайдених аналогій з урахуванням теми кроссенсу, знайти зв'язок з іншими темами, дисциплінами, фізичними явищами, зокрема природними.

Проблема, з якою часто зустрічаються автори кроссенсів, – це трактування зображень, які можуть бути не зовсім зрозумілі або досить загадкові. У такому випадку при використанні кроссенсу або його частин (пари картинок) можна давати короткі текстові підказки, підказки у вигляді інших картинок.

Робота з кроссенсами сприяє розвитку логічного, образного і асоціативного мислення, розвитку уяви, прояву нестандартного мислення, креативності й самовираження.

До розробки кроссенсів доцільно залучати студентів. Для цього можна використати їх досвід зі складання асоціативних ланцюжків, замінюючи слова картинками. Наприклад, обрати дві картинки, вихідну (першу) й узагальнюючу (дев'яту), та розмістити між ними ще сім картинок за правилами кроссенсу (асоціативних чи логічних зв'язків).

Приклад кроссенсу до теми «Сили в природі», розробленого студентами магістратури, приведено на рис. 2.

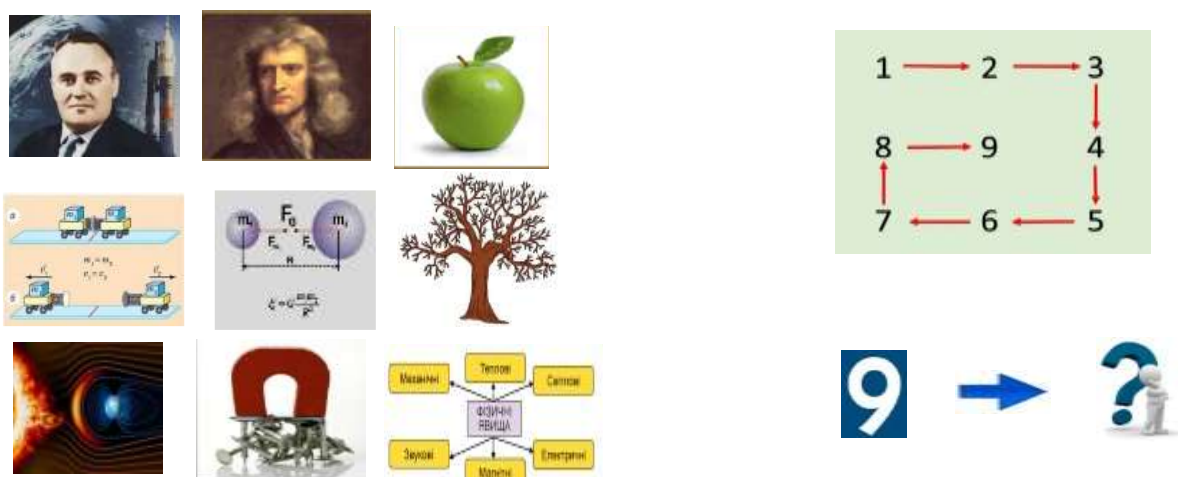

Рисунок 2. Кроссенс до теми «Сили у природі»

Цей кроссенс вони рекомендували використовувати в 9-му класі середньої школи після вивчення розділу «Рух і взаємодія. Закони збереження».

Для підготовки студентів до розв'язання кроссенсів у процесі вивчення окремих тем та питань також можуть бути використані завдання на знаходження аналогій між двома картинками (рис. 3).

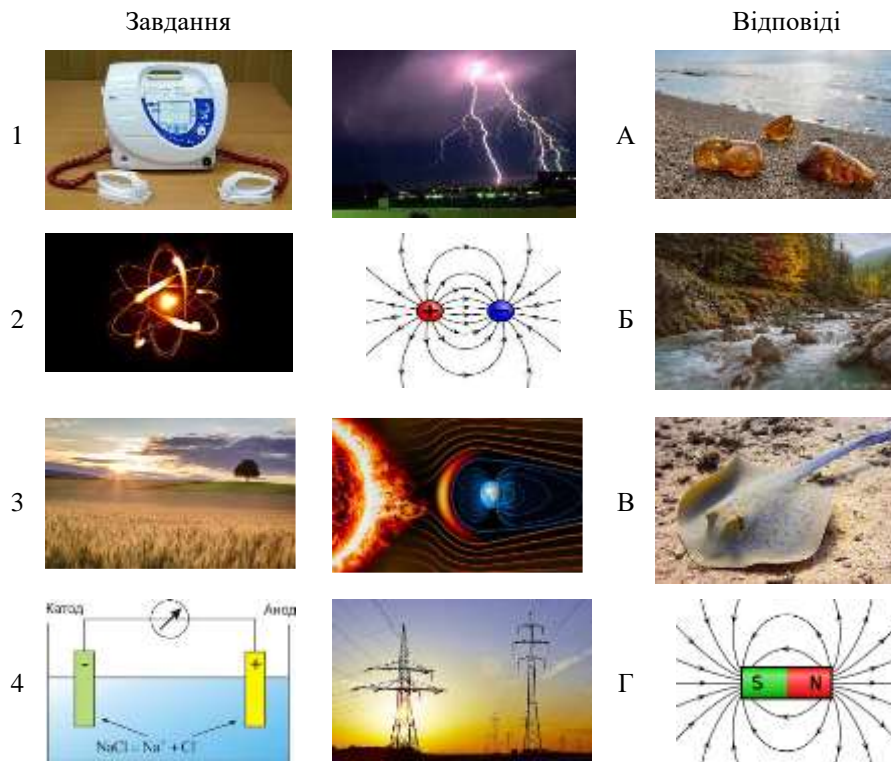

Рисунок 3. Завдання на встановлення відповідності

Тут у варіантах відповідей (А, Б, В, Г) потрібно знайти картинку, яка поєднує кожен пару (1, 2, 3, 4), представлену в завданнях. Слід зауважити, що відповіді повинні бути до кожної пари картинок. При цьому можливі різні варіанти поєднань. Студенти їх обговорюють і визначають найкращі варіанти.

Набір таких картинок може використовуватися як тестове завдання або для сумісного розв'язання на занятті.

Метод аналогій. Аналогія є важливим засобом пізнання світу і загально визнаним методом наукового дослідження. Однією з основних функцій методу аналогій є *евристична*, яка тісно пов'язана з асоціаціями (асоціативні аналогії). Методи евристичного навчання – це методи, спрямовані на актуалізацію «прихованих» знань для створення нових продуктів (нових знань, ідей, досліджень тощо). На основі знаходжень аналогій з технічними об'єктами в іншій області, з біологічними об'єктами, з об'єктами і явищами неживої

природи за допомогою групи евристичних прийомів здійснюється пошук нових ідей і рішень.

Застосування методу аналогій у навчанні – прийом, який використовується з давніх часів, починаючи з академії Платона і Ликея Аристотеля, де філософи представляли і обґрунтовували вчення, які переважно будувалися на міркуваннях і умовиводах, зроблених на основі аналогій. Проте, сьогодні метод аналогій ми можемо віднести до інноваційних методів навчання фізики, якій вимагає розробки нових підходів і нових методик [352]. Це пов'язано насамперед з новими можливостями, які відкриваються завдяки появі й розвитку мультимедійних засобів навчання, швидкого змінювання комп'ютерних технологій, які відіграють все більшу роль у навчальному процесі.

Висновок за аналогією може бути як істинним, так і помилковим, тому необхідно обережно відноситися до застосування методу аналогій. Як і будь-яке припущення, умовивід, що базується на проведенні аналогій, вимагає ретельної експериментальної перевірки.

Водночас нестандартні випадкові аналогії можуть привести до креативних рішень, неочікуваних винаходів, оригінальних результатів.

Такий підхід покладено в основу *синектики* – одного з найбільш неординарних методів розвитку творчих здібностей і вирішення складних завдань [353]. Синектика – це процес пошуку і створення нових асоціативних зв'язків.

Синектика у навчанні по суті є мозковою атакою, мета якої полягає в рішенні задач шляхом підбору відповідних аналогій різного типу:

1. Пряма аналогія – даний об'єкт порівнюється з більш-менш схожим аналогічним об'єктом в природі або техніці.
2. Символічна аналогія – виявлення парадоксів і протиріч у звичних і зрозумілих фактах.
3. Особиста аналогія (емпатія) – дозволяє представити себе тим предметом або частиною предмета, про який йде мова в задачі.

4. Фантастична аналогія – основний акцент робиться на символічний опис бажаного майбутнього або нереальних ситуацій.

Ця технологія була застосована на занятті з дисципліни «Інноваційні технології у навчанні фізики» на прикладі добору аналогій до поняття «електричний струм». Студентами було запропоновано наступні аналогії:

Прямі аналогії – течія води в річці, по трубах; водоспад, рух краплинок дощу з встановленою швидкістю; вітер; конвекція. Обговорювалися можливості застосування аналогії: аналіз поняття «стороння сила», ЕРС, порівняння причин, що обумовлюють рух (різниця потенціалів – різниця потенціальної енергії на різних висотах води, що «падає», різниця тисків, різниця температур); порівняння руху електронів по колу, що складається з провідників різного опору, зокрема різного поперечного перерізу, з рухом води по трубах різного діаметру; аналогії з рівнянням Бернуллі.

Символічні аналогії – словосполучення дискретна неперервність, суха річка, твердий вітер, електричний вітер, твердий дощ.

Особисті аналогії – я маленький електрон, що рухається між величезними іонами (металевими позитивно зарядженими кулями), які постійно коливаються, й постійно зіткається з ними. Але якась стороння сила змушує рухатися далі. При доборі аналогії застосовується метод «диспуту», на якому обговорюються, зокрема, способи зменшення опору, добір матеріалу провідників для використання в конкретних пристроях, з різною метою тощо.

Фантастичні аналогії – зводяться до вигадування різних варіантів проходження між чисельними перепонами на шляху до заповідної мети, наприклад, к спробам корабля (кораблів) пройти між Сциллою і Харибдою, що імітують іони у вузлах кристалічної решітки, які притягують електрони й забезпечують опір руху. Пропоновані варіанти розрізняються метою (причинами) руху (еквівалентом електрорушійної сили) та способами подолати перепони. Саме це стало переважно предметом обговорення за «круглим столом» після «мозкової атаки» з висунення ідей.

4.10.5. Технології ментальних та концептуальних карт

До сучасних методів візуалізації інформації, що мають комп'ютерну реалізацію, відносяться *концептуальні карти* (concept-maps) і *ментальні карти* (mind maps), створенню та застосуванню у навчальному процесі яких в наш час приділяється все більша увага. Ментальні карти також називають інтелект-картами, картами розуму, асоціативними картами.

Ментальна карта є графічним інструментом для організації та подання знань. Карти допомагають показати, як людина бачить взаємини між речами, ідеями, людьми. Концепт-карти є графи, причому вузлам графа (тобто, точкам) відповідають поняття, а ребрам графа – зв'язки між поняттями.

Карти розуму є багатоколірними, радіальними рисунками, які представляють в ієрархічному вигляді семантичні та інші співвідношення між елементами досліджуваного матеріалу.

На складанні і використанні ментальних карт базується освітня технологія, яка одержала назву технології *майндмепінгу* (Mind Mapping).

Метод ментальних карт – одна з ефективних технік запам'ятовування, у основі якої лежить принцип «радіантного мислення», що базується на асоціативних розумових процесах. Основою радіантного мислення виступає певний об'єкт (основна концепція, ідея, тема, проблема), на основі якого виникають асоціації і будуються асоціативні ланцюжки: під-концепції першого, другого порядку й так далі.

Ментальна карта є графічним відображенням процесу радіантного мислення на паперовому або електронному носії. У неї відображаються зв'язки між елементами або поняттями головної ідеї або предметної області, над якою ми працюємо або яку вивчаємо. Ці зв'язки можуть бути асоціативними, причинно-наслідковими, смисловими або іншими.

Інтелект-карти структуровані за аналогією пам'яті. При складанні таких карт виникає багатовимірне асоціативне мислення, що дозволяє бачити не тільки об'єкт навколишнього світу сам по собі, а у взаємоз'язку його з іншими об'єктами [354].

Ментальні карти використовуються для візуалізації, структуризації і класифікації ідей, а також як засіб для навчання, організації, розв'язання задач, прийняття рішень, при написанні статей.

В освітньому процесі ментальні карти можуть бути застосовані як у професійній діяльності викладача (вчителя), так і в індивідуальній та колективній роботі студентів (учнів):

- при конспектуванні лекцій, книг, підручників;
- при підготовці викладача/студента до лекції, практичного заняття;
- для фіксування та структурування даних, систематизації наукової інформації;
- при підготовці презентацій, доповідей та виступів;
- при проведенні тренінгів, конференцій;
- при проведенні мозкового штурму;
- при плануванні та розробці проектів;
- при підготовці до екзамену, заліків, захисту кваліфікаційних робіт тощо;
- для перевірки знань студентів (учнів).

Характерними рисами ментальної карти є наступні:

- об'єкт вивчення/уваги зосереджений в центральному образі (стовбурі дерева);
- основні поняття, що зв'язані з центральним об'єктом, розходяться від нього у вигляді ліній (гілок);
- лінії позначаються ключовими словами або образами;
- другорядні ідеї теж зображені у вигляді ліній, які відходять від ліній більш високого порядку;
- лінії формують зв'язну вузлову систему.

Карта може необмежено рости і доповнюватися новими гілками, наприклад по мірі засвоєння навчального матеріалу.

Побудову карти знань з теми можливо здійснювати як виконання групового завдання, коли кожна група створює свою гілку відповідно до певного поняття або об'єкта, після чого вони об'єднуються в загальну карту знань. Такий

вид роботи зручно використовувати при вивченні тем з великою кількістю понять і багатьма варіантами виконання робіт. Побудова карти знань може розглядатися і як індивідуальна підсумкова робота студента з заданої теми.

Одним з типових варіантів застосування інтелект-карт в навчальному процесі, який може бути раціонально використаний при самостійній роботі студентів, є конспектування навчальних матеріалів з метою подальшого ефективного їх відтворення. Застосовуючи цей метод на всіх етапах майндмепінга (формування масиву елементів майбутньої карти, графічне їх оформлення, встановлення логічних і асоціативних зв'язків між ними), студент при наявності належних навичок отримує індивідуалізований, більш зручний конспект.

При сучасному, компетентнісно-орієнтованому підході до навчання у ЗВО важливу роль відіграє діяльнісна компонента. Незважаючи на наявність відповідних нормативних вимог і рекомендацій в цьому питанні, насичення освітнього процесу практико-орієнтованими засобами та методиками навчання поки недостатня. Тому будь-які підходи, націлені на розвиток і придбання студентом практичних навичок по його майбутньої спеціальності, є цінними.

У випадку педагогічного ЗВО засвоєння технології побудови ментальних карт є необхідною складовою фахових компетентностей майбутніх вчителів та викладачів фізики. Тут реалізується й вимога набуття здатності працювати у команді, зокрема, віддаленого спільного складання інтелект-карт за допомогою веб-сервісів, й оволодіння електронними методами побудови ментальних карт. В результаті ментальні карти входять до складу електронних освітніх ресурсів; карти, створені студентами включаються в їх електронні портфоліо.

Сьогодні існує багато онлайн-сервісів для створення ментальних карт та спеціалізованих програмних додатків під різні платформи, що дозволяють економити час і ресурси. Всі вони характеризуються індивідуальними специфічними можливостями і дозволяють автоматизувати операції створення ментальних карт та представлення їх в електронному вигляді. На таких картах може бути забезпечена можливість додавання відео матеріалу, наприклад, за

допомогою сайту YouTube. Зручною функцією є додавання активних посилань, при переході через яке користувач зможе отримати всю необхідну інформацію.

Coggle.it – безкоштовний сервіс, що дозволяє створювати красиві онлайн-карти.

Тут можна створювати будь-яку кількість гілок, викривляти їх, змінювати кольори, і переміщати елементи. Перетягування елементів здійснюється за заголовки, а не за тим, як це інтуїтивно хочеться зробити. На безкоштовному акаунті кількість карт необмежена. При створенні ментальної карти на цьому сайті можна використовувати надписи, формули, рисунки, посилання на віртуальні досліди. Можна поділитися картами в соцмережах, а також працювати над ними спільно зі студентами. Можна вбудувати карту в сайт або блог, а також зберегти її у вигляді PNG або PDF-файлу. Є функція збереження історії всіх змін, що дозволяє в будь-який момент повернутися до попередніх версій карти. Для використання Google потрібен обліковий запис в Gmail.

Mind42.com – характеризується простою у застосуванні, але має скупі функціональність на безкоштовному акаунті. Не можна вільно переміщувати елементи і редагувати стилі. Неможливо додавати картинки з файлів, додаються тільки посилання. Немає колірних схем і шаблонів. Потрібна реєстрація перед доступом до ресурсу.

Mindomo.com – доступні кілька шаблонів для складання карт. Можна вибирати колірні схеми-шаблони в один клік, прикріплювати до елементів картинки, іконки, завдання, коментарі. Дозволяє створювати карти, що містять фотографії, малюнки, звук, відео; можна додавати посилання. На безкоштовному акаунті діють обмеження.

Bubbl.us – дуже простий онлайн-інструмент. Дозволяє додавати посилання на відео та віртуальні лабораторії, легко ділитися своїми інтелект-картами з іншими людьми в режимі реального часу. Можна працювати без реєстрації, скачати створене як зображення.

XMind – крос-платформена програма, що дозволяє створювати діаграми, схеми, складні структури, щоб систематизувати і наочно уявити потік ідей і

планів. Одна з найпопулярніших програма для складання ментальних карт. Є безкоштовна версія з урізаними можливостями і платна з розширеним функціоналом.

Mindmeister.com – дозволяє прикріплювати іконки до елементів карти, виділяти окремі гілки своїм особливим кольором. На безкоштовному акаунті можна створити три карти. Сервіс Mindmeister доцільно використовувати для розробки карт, які створюються в процесі навчання теми У ньому можливо приховувати необхідні гілки, змінювати масштаб великої ментальної карти. Так само в ньому є можливість експорту карти в різні формати. При цьому можна зберігати не тільки всю ментальну карту цілком, але й окремі її фрагменти, з якими студенти вже познайомилися і засвоїли. При включенні до карти посилань на комп'ютерні симуляції можна переходити по них і виконувати віртуальні роботи, розв'язувати задачі. Приклад такої карти, розробленої студентами магістратури до практичного заняття з теми «Побудова зображень в тонких лінзах» за допомогою ресурсу Mindmeister.com приведено на рис. 4.

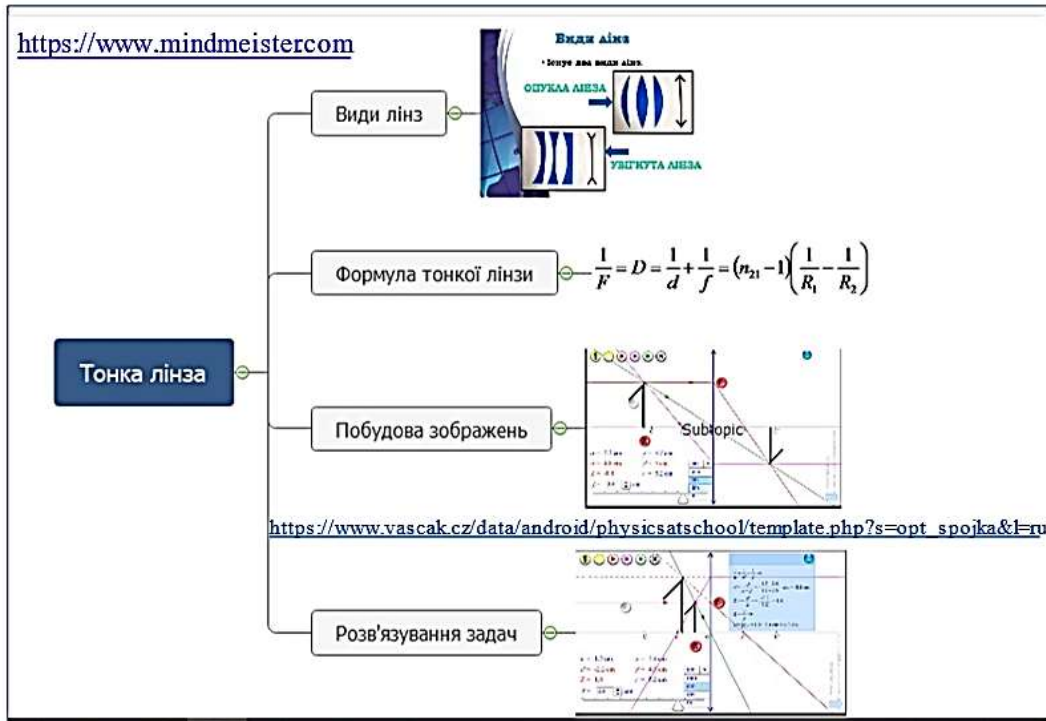

Рисунок 4. Ментальна карта до підтеми «Тонка лінза»

Така карта також може бути використана при вивченні теми «Лінзи. Оптична сила й фокусна відстань лінзи. Формула тонкої лінзи. Отримання зображень за допомогою лінзи» у 9-му класі середньої школи.

Методика застосування ментальних карт у навчальному процесі

Можна виділити кілька моделей створення і використання ментальних карт в навчальному процесі залежно від мети.

1. Будується велика ментальна карта, яка захоплює весь досліджуваний розділ. До цієї карти входять всі теми, які необхідно вивчити студентам. Кожна гілка ментальної карти відповідає певній темі. Таку карту доцільно будувати або демонструвати за допомогою інтерактивної дошки.

2. Розробляються карті для кожного заняття з кожної теми розділу. На протязі вивчення теми ментальна карта поступово розкривається від центрального поняття, до гілок. Найефективніше в даному випадку, використовувати на заняттях вже готові ментальні карти, розроблені викладачем.

3. Використовуються готові ментальні карти, у які входить не теоретичний матеріал, а питання, на які повинні відповісти студенти по ходу знайомства з новою темою. В центрі карти при цьому розташовується головне питання, далі ментальна карта розбивається на головні гілки, в яких теж присутні питання по темі. Потім головні гілки розбиваються підгілки і так далі. У процесі навчання студенти поступово відшуковують відповіді на ці питання.

4. Студенти розбиваються на міні-групи, в яких протягом усього заняття, будують свою власну ментальну карту і надають результат в кінці кожного заняття.

5. Протягом заняття, знайомлячись з новим матеріалом, студенти розробляють ментальну карту, працюючи в міні-групах над своєю гілкою і після закінчення формування всіх гілок, їх об'єднують в одну ментальну карту. Отриману ментальну карту обговорюють, коригують. Якщо заняття проводиться в аудиторії, процес об'єднання гілок має відбуватися на інтерактивній дошці.

Порядок дій і рекомендації до самостійного створення ментальної карти.

1. Визначте тему, призначення, мету й завдання, які хочете вирішити за допомогою карти.

2. Запишіть першорядну думку, ідею або проблему, яка відіграватиме роль центрального образу (стовбура), наприклад, це може бути тема карти.

3. Залежно від мети визначте ключові слова (напрямки, підтеми, категорії, дії), які безпосередньо пов'язані з темою карти. Вони відповідатимуть першому рівню «гілок дерева». Виконання цього завдання студентами передбачає попередній збір та обробку та систематизація матеріалу (вивчення інформації і її аналіз) і класифікацію ключових слів на основні і похідні поняття для кожного рівня.

4. Візьміть окремих напрямків і почніть опрацьовувати його, розкриваючи зміст і доповнюючи другорядними (похідними) напрямками (гілками) наступного рівня.

5. Проробить таким чином усі вибрані напрямки.

6. Оберіть спосіб створення ментальної карти (малюнок олівцями, використання певного онлайн-сервісу) та спосіб, яким будете представляти обраний напрямок (елемент) у ментальній карті (слово, формула, малюнок, фотографія, умовне позначення, відеоролік). Тобто цей пункт може передбачати підбір малюнків і фотографій, формул до відібраного матеріалу.

7. Поєднайте все в одній ментальній карті, використовуючи при необхідності лінії (стрілки), які з'єднують окремі елементи карти (горизонтальні зв'язки в концептуальній карті).

Ментальна карта не є строгою, її наповнення, кількість гілок та рівнів можуть визначатися автором, але існує ряд базових правил, дотримання яких, дозволяє одержати найбільший ефект від застосування методу:

- центральний образ повинен виділятися на тлі інших елементів інтелект-карти;

- не слід використовувати довгих речень, це засмічує карту й відволікає від суті; формулювати думку краще в одному – трьох словах.

- у карті потрібно використовувати не тільки слова, а й графічні образи, малюнки, завдяки чому задіюються декілька кортикальних здібностей нашого

мозку одночасно (мовна і візуальна), що сприяє більш кращому запам'ятовуванню;

– при створенні карти слід дотримуватись ієрархії думок, зв'язків, важливі і другорядні думки не повинні перемішуватися на одному рівні, це ускладнює роботу і може заплутати як творця, так і глядача.

Приклад розробки з певної теми загальної фізики та створення на її основі ментальної карти приведено у табл.1 та на рис. 5.

Карта розроблена та створена на практичному занятті спільними зусиллями викладача і студентів магістратури. Для побудови карти використано сервіс <https://coggle.it>.

Спільна робота з викладачем підсилює інтерес студентів до теми, підвищує мотивацію, що дозволяє їм краще засвоїти і запам'ятати навчальний матеріал, що викладається. Викладач допомагає їм сконцентрувати увагу на найважливішому, тим самим підвищується ефективність навчання.

Ця карта може використовуватися при вивченні розділу «Молекулярна фізика та термодинаміка» викладачем при представленні теми «Дифузія» та надання студентам інформації про те, що саме потрібно опанувати з представленої теми.

Карта, яка виконана студентами самостійно, дає можливість виділити неясні елементи, які необхідно освоїти або уточнити.

Концептуальні карти незважаючи на схожість з інтелект-картами відрізняються від них за багатьма аспектами. Концептуальні карти характеризують ясні відносини між описаними ідеями, вони більш структуровані, ніж інтелект-карти. Концептуальна картографія дозволяє бачити більш складні відносини між ідеями: тут їх концепти представлені не тільки ієрархічними зв'язками, але і частиною системи, пов'язаної з іншими концепціями, через зв'язки вхідні та вихідні. На відміну від ментальних карт, концептуальні карти зосереджені не тільки на одному слові або ідеї, а можуть з'єднувати кілька слів або ідей. Для них характерна наявність так званих «горизонтальних» або «перехресних» зв'язків.

Таблиця 1. До побудови ментальної карти

Тема (ядро, стовбур) ментальної карти – Дифузія		
1-й рівень:	2-й рівень	Додаткове позначення
види дифузії	стаціонарна	–
	нестаціонарна	
	самодифузія	
	взаємна дифузія	
	термодифузія	
основні характеристики	градієнт концентрацій	dn/dx
	градієнт густини	$d\rho/dx$
	дифузійний потік	$I=dN/(dS \cdot dt)$
		$M=dm/(dS \cdot dt)$
	коефіцієнт дифузії	D
коефіцієнт дифузії ідеального газу, самодифузія	$D = \bar{v}\bar{\lambda}/3$	
рівняння дифузії	дифузійний потік	$M = -D \frac{d\rho}{dx}, \quad I = -D \frac{dn}{dx}$
	маса (кількість молекул), що переноситься	$m = -D \frac{d\rho}{dx} \cdot dS \cdot dt$ $N = -D \frac{dn}{dx} \cdot dS \cdot dt$
дифузія у природі	харчування рослин	Відеоролік
	проникнення кисню з крові в тканини людини	
	дихання тварин	
	відносна однорідність земної атмосфери	
	відчуття запахів	
застосування дифузії	фарбування тканин	Відеоролік, картинки
	виготовлення сплавів	
	зварювання металів	
	дифузне насичення вуглецем залізних і сталевих поверхонь для підвищення твердості	
	дифузія в медицині	
методи визначення коефіцієнта дифузії	застосування випаровування (лабораторна робота)	Посилання на інструкцію до роботи
	використання радіоактивних ізотопів	–
	локальний рентгеноспектральний аналіз	
	метод електрон-діркових переходів	
	побудовані на вимірюванні зміни структури	
зв'язок зі шкільним курсом фізики	Фізика: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / [В. Г. Бар'яхтарта ін.] § 2. Будова речовини. Молекули. Атоми	https://www.ranok.com.ua/resources/files/pdf/Phisica_7_Uch.pdf
міжпредметні зв'язки	Калініченко Ю.Ю. Розвиток поняття дифузії в шкільному курсі хімії та біології.	http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2011/Chimia/2_85494.doc.htm

Рисунок 5. Ментальна карта теми «Дифузія»

Зазвичай концептуальні карти організовані ієрархічно. Це означає, що найбільш загальні і всеосяжні концепції розміщені у верхній частині карти. Ті, які більш специфічні, розташовані під ними. Відповідно, ієрархічні концептуальні карти читаються зверху вниз. Однак, структура концептуальної карти не обмежується цією структурою, вона може приймати й вільну форму – починаючи з центру і поширюючись назовні.

4.10.6. Віртуальний експеримент та його роль і місце в навчанні фізики

Експеримент є однією з важливих складових наукових досліджень. На науковому експерименті базується навчальний фізичний експеримент, який є основою вивчення фізики у закладах освіти різного рівня.

Поняття «експеримент» зазвичай визначають як проведення на реальному обладнанні у визначених умовах серії дослідів для спостереження за станом об'єкта дослідження, які дозволяють стежити за його змінами і відтворювати їх кожний раз під час повторення дослідів. Такий експеримент називають *реальним* або *натурним*.

Водночас часто процес пізнання передбачає абстрагування, ідеалізацію природних явищ, побудову ідеалізованих моделей, які не враховують усі властивості, ознаки, зв'язки між об'єктами. Прикладами такої ідеалізації об'єктів є моделі матеріальної точки, ідеального газу, абсолютно твердого тіла,

абсолютно чорного тіла. На таких ідеальних моделях ґрунтується багато фізичних теорій: молекулярно-кінетична теорія ідеального газу, теорія ідеальної рідини, випромінювання абсолютно чорного тіла тощо, при побудові яких зазвичай використовується так званий мислений експеримент, якій також називають уявним.

Уявний (мислений) експеримент як вид діяльності людини належить до теоретичного, але має риси реального (натурного), бо в ньому виникає перебіг певного фізичного явища. Термін «мислений експеримент» уособлює, таким чином, поєднання ідеального та реального.

У ході уявного експерименту можливо будівництво моделей об'єктів або явищ, що з різною глибиною відображають їх сутність, вивчення окремих сторін явищ, з'ясування їх фізичного змісту, дослідження на моделях залежності між параметрами об'єкту, характеристиками процесу, забезпечувати візуалізацію процесів у віртуальному середовищі. Такий експеримент одержав назву *віртуального*. Хоча єдиного підходу до визначення поняття «віртуальний експеримент» не існує. Часто віртуальним називають будь-який мислений експеримент (дифракція електронів на двох щілинах), іноді – експеримент, здійснений за допомогою спрощеної моделі реального приладу, або у якому застосовано умовну (механічну) модель процесу (механічна модель розподілу молекул за швидкостями). Але останнім часом переважає поняття віртуального експерименту як візуалізованого за допомогою комп'ютерних технологій.

Комп'ютерне моделювання у системі навчального експерименту може бути запроваджене в трьох напрямках:

- 1) як самостійна форма експерименту;
- 2) як доповнення до реального експерименту, коли частина дослідження проводиться віртуально (наприклад, обробка результатів, графічна інтерпретація), або, у випадку, коли деякі роботи проводяться віртуально, а деякі – реально;
- 3) як невід'ємна частина експериментального дослідження, інтегрована із реальним (комплекти обладнання у поєднанні з ІКТ).

Перший підхід є доцільним у тому випадку, коли проведення експерименту обмежено можливостями існуючого лабораторного обладнання. Другий підхід дозволяє значно розширити тематику експериментальних досліджень, але для отримання результатів експерименту та їх аналізу найбільш достовірні дані будуть отримані за умови комплексного проведення дослідження.

Інтеграція віртуального та реального фізичного експерименту, їх обґрунтований взаємозв'язок, дасть можливість студенту вивчати навколишній світ, його закони та закономірності розвитку на більш високому рівні, одночасно стимулюючи самостійну пізнавальну діяльність, творчість, саморозвиток та самоосвіту. Для успішної реалізації названих аспектів необхідне подальше вдосконалення і розвиток методичних аспектів упровадження засобів ІКТ та створення на їх основі сучасних навчально-методичних комплексів.

Сьогодні віртуальний експеримент стає невід'ємною складовою практично будь-якої навчально-дослідної діяльності здобувачів освіти, що віддзеркалює тенденції поступового переходу до дистанційних форм навчання. Базою для впровадження таких методів навчання можуть слугувати віртуальні лабораторії, мультимедійні та інтерактивні програми, навчальні ігри та багато іншого.

Використовуючи навчальні комп'ютерні моделі можна подати досліджуваний матеріал більш наочно, продемонструвати його нові й несподівані сторони невідомим раніше способом, що, в свою чергу, підвищує інтерес студентів до досліджуваного предмета і сприяє поглибленню розуміння навчального матеріалу.

Навчальний фізичний експеримент може бути використаний на різних етапах навчання та з різною дидактичною метою. Система навчального експерименту охоплює такі його види: демонстраційні досліди, роботи фізичного практикуму; експериментальні задачі, позааудиторні досліди [355].

Сучасні електронні засоби дозволяють гармонійно поєднати дидактичні принципи з науковістю матеріалу, зрозуміло описувати експеримент і відтворювати досліджуване фізичне явище у довільному масштабі часу,

проводити імітаційне моделювання явищ, недоступних для класичних методів спостереження, таких, як процеси мікросвіту та космосу, візуалізувати уявний експеримент тощо.

За допомогою таких віртуальних моделей (симуляцій) можна не тільки спостерігати, а й «управляти» процесом. Так, наприклад, симуляція «Боровська модель атому» допомагає проілюструвати перехід атомів між стаціонарними орбітами при поглинанні або випромінюванні кванта енергії. Модель може бути застосована як демонстраційна на традиційній лекції, пропонована студентам для самостійного спостереження, та використана для створення проблемної ситуації (рис. 6).

Рисунок 6. Теорія Бора та її принципові недоліки.

Фрагмент презентації курсу «Методика навчання фізики в ЗВО»

Багато комп'ютерних симуляцій дозволяють не тільки демонструвати та аналізувати фізичні явища та процеси, а й складати та розв'язувати різні типи задач: якісні, графічні, аналітичні; розробляти тестові завдання [356].

Різноманітні програми, що дозволяють проводити як фізичний експеримент, так і лабораторну роботу з фізики, містять велику кількість задач, умова яких побудована на даних експерименту. Змінюючи умови експерименту

можна змінювати умови задачі. Програми дозволяють перевірити правильність розв'язання задачі за будь-яких умов експерименту.

Студенти краще засвоюють матеріал, якщо вони не тільки розв'язують запропоновані їм готові задачі, а й навчаються їх складати самостійно, набуваючи компетентності, необхідні майбутнім учителям і викладачам фізики. Так при вивченні теми «Фотоефект» можна використати відповідну симуляцію й запропонувати студентам скласти до неї задачі різного рівня складності (рис. 7).

Завдання до симуляції «Фотоефект»

Завдання 1. Прослідкуйте за допомогою моделі та зобразіть графічно як зміниться вольт-амперна характеристика при:

- a) збільшенні потужності світлового потоку;
- b) зменшенні довжини хвилі;
- c) зменшенні довжини хвилі й збільшенні потужності світлового потоку.

Завдання 2. Катодна пластинка опромінюється світлом. Напруга в ланцюзі збільшується в 2 рази. У скільки разів збільшиться максимальна кінетична енергія фотоелектрона? Перевірити результат за допомогою моделі.

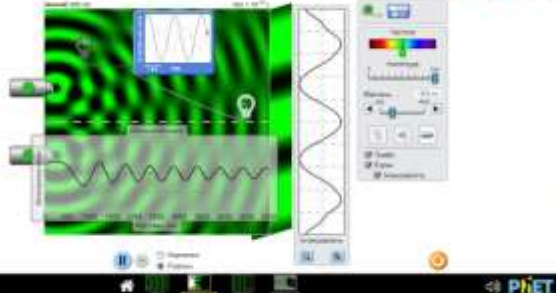
Завдання 3. Використовуючи модель, визначте максимальну швидкість електронів, якщо довжина падаючого світла дорівнює 491 нм.

Рисунок 7. Фрагмент презентації, розроблений студентами при виконанні проєкту «Явище фотоефекту в навчанні фізики»

Симуляція «Інтерференція хвиль» порталу Phet.Colorado (<https://phet.colorado.edu>) дозволяє проводити аналогію між інтерференцією механічних поверхневих та звукових хвиль і електромагнітних (світлових) хвиль, аналізувати залежність інтерференційної картини від виду та розміру об'єктів, на яких відбувається дифракція, складати завдання до практичних занять з відповідних тем, зокрема, із залученням до складання студентів (рис. 8).

Інтерференція та дифракція світлових хвиль

a

1. Ознайомитися з симуляціями до тем «Інтерференція світла» та «Дифракція світла» за посиланням

https://phet.colorado.edu/sims/html/wave-interference/latest/wave-interference_uk.html

2. Складіть по 5 завдань до варіантів симуляції «Інтерференція світла» (а) та «Дифракція світла» (б).

б

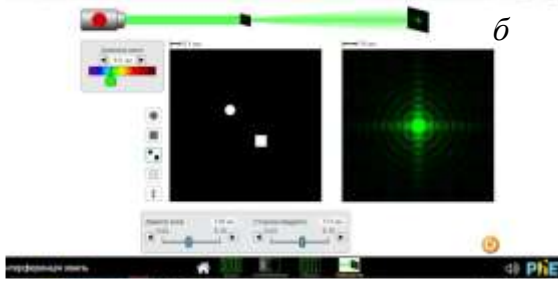

Рисунок 8. Інтерференція та дифракція світлових хвиль.

Фрагмент презентації курсу «Методика навчання фізики в ЗВО»

При демонстрації вказаних симуляцій може бути встановлений зв'язок зі шкільним курсом фізики, проведено порівняння пояснення процесів, що ілюструються симуляціями, при навчанні відповідних тем у школі та вищому навчальному закладі.

4.10.7. Технологія перевернутого навчання (flipped learning)

Єдиного визначення технології перевернутого навчання не існує. Його можна визначити як «педагогічний підхід, при якому пряме навчання переміщується з простору групового навчання в простір індивідуального навчання, а результуючий груповий простір трансформується в динамічну інтерактивну середу навчання» [357]. Роль викладача у такому просторі зводиться до спрямування тих, хто навчається, мотивування студентів до самостійного пошуку знань за межами аудиторії, формування навичок не тільки шукати інформацію, а й перевіряти її достовірність, аналізувати, критично осмислювати. Роль студента при цьому переходить від пасивного одержувача до активного конструктора знань [358].

Перевернуте навчання поділяється на 3 фази: *Pre-Phase* (до проведення аудиторних занять), *face-to-face* (активне навчання в аудиторії), *Post-Phase* - (після

аудиторної роботи, рефлексія), які можуть бути реалізовані з використанням електронних навчальних курсів на основі технології мікронавчання [359].

Виділяють декілька форм перевернутого навчання.

1. *Класична модель* перевернутого навчання, яка передбачає:

– попереднє ознайомлення студента з матеріалом, якому буде присвячено майбутнє заняття; переважно матеріал готує або рекомендує викладач (опорний конспект лекцій, підрозділ підручника, презентація, подкасти, водкасти та інші форми представлення інформації);

– обговорення вивченого матеріалу в аудиторії з поясненням складних моментів, відповіді викладача на питання;

– закріплення теоретичних знань на практичному занятті, набуття практичних вмінь;

– виконання завдань для самостійної роботи, оцінювання засвоєння нового матеріалу.

Отже навчання за цією моделлю продовжує нагадувати традиційну систему освіти.

2. Основними етапами *«просунутої» моделі* перевернутого навчання є наступні:

– попередня підготовка, в ході якої викладач лише задає тему, а студенти самостійно здійснюють пошук інформації та індивідуально або поєднуючись у міні-групи готують її представлення на майбутньому занятті;

– розміщення студентами підготованого матеріалу (тез, слайдів) на спільній електронній платформі, що дає можливість усім студентам та викладачу заздалегідь з ним ознайомитися й забезпечує моніторинг самостійної роботи кожного студента;

– презентація підготованого матеріалу в аудиторії (на занятті) з обговоренням і аргументованим аналізом роботи кожної групи, що може відбуватися в різних формах, наприклад виступ представника від кожної групи с подальшим обговоренням усіх пропозицій за «круглим столом».

3. *Системна або комбінована модель* перевернутого класу, яка може розглядатися як комбінування перших двох моделей. Застосування цієї моделі передбачає наступні етапи:

– дистанційний етап: студенти працюють самостійно або в міні-групах, за наданими завданнями або проблемною ситуацією здійснюють пошук і аналіз необхідної інформації, пропонують варіанти рішень;

– представлення знайденої інформації і варіантів розв'язання завдань в аудиторії, аналіз матеріалу й пропозицій під керівництвом викладача, оцінювання переваг і недоліків кожного з пропонуванних рішень;

– другий дистанційний етап, в ході якого студенти в міні-групах аналізують та узагальнюють досвід сумісної діяльності із зазначеної проблеми;

– заключний етап в аудиторії, на якому підводяться підсумки роботи, обговорюються можливості застосування одержаних знань та результатів в інших ситуаціях.

Дана модель перевернутого навчання є педагогічним підходом, найбільш наближеним до реальності, оскільки в повсякденному і професійному житті дуже часто доводиться приймати рішення в умовах невизначеності або ризику.

Різні моделі перевернутого класу дозволяють використовувати більш широкий арсенал форм контролю знань, вмінь та компетентностей студентів, відбувається оцінювання використаних підходів для пошуку інформації, якості самої інформації, внеску кожного в колективне знання, здатності до комунікації в групі, ефективності взаємного навчання, оцінка діяльності кожного його однолітками, самооцінка.

Ефективність методу перевернутого навчання щодо підвищення якості, забезпечується завдяки його гнучкості, можливості використовувати в кожній конкретній ситуації той варіант, який найбільшою мірою відповідає цілям викладача. Проте перевернуте навчання передбачає значне збільшення обсягу самостійної роботи студентів, що вимагає наявності методичного та матеріально-технічного забезпечення процесу навчання, створення інформаційного простору педагога і студентів. Зокрема, вивчення теоретичного матеріалу здійснюється

студентами самостійно через роботу з онлайн-ресурсами, що вимагає забезпечення постійного доступу в Інтернет.

Результативність навчання залежить від якості використовуваних матеріалів. Під час їх розробки слід брати до уваги ізольованість студента, який навчається дистанційно. Матеріали повинні мати необхідні пояснення, бути привабливими, всі труднощі процесу вивчення повинні заздалегідь передбачатися авторами.

Поряд з навчальним текстом або відеоматеріалом викладач може представити структурно-логічну схему теми, що вивчається, й запропонувати студентам заповнити пробіли, самостійно скласти опорні конспекти, розробити ментальну карту, заповнити певні таблиці [360]. Потім на занятті відбувається обговорення варіантів, які пропонують різні студенти, і формулювання правильного, найбільш ефективного розв'язання. Звичайно, підготовка методичного забезпечення для таких різноманітних форм навчальної роботи вимагає від викладачів значних витрат часу та креативного підходу.

Ефективність застосування методу також залежить від рівня мотивації, самостійності, свідомості, активної участі в навчанні, до чого студенти не завжди готові. Таким чином, виникає потреба використання інноваційних технологій і методів навчання, які дозволяють вивчати матеріал в процесі самостійної пізнавальної діяльності студента при ключової і організуючої ролі викладача.

Перевернуте навчання перетинається з різними підходами, такими як особистісно-орієнтоване навчання, системно діяльнісний підхід проблемне навчання, зокрема за методом Case-study, тощо.

Всі підходи дозволяють за допомогою опори на систему взаємопов'язаних понять, ідей, способів і дій забезпечувати та підтримувати процеси самоорганізації, самовдосконалення, самореалізації, самопрояву суб'єкта пізнавальної діяльності, усвідомлення цінності особистісного сенсу наукового мислення та значущості метазнань як основ духовно-моральної та інтелектуальної культури професійного менталітету, соціалізації особистості.

Проектування нових способів отримання знань та рішення педагогічних проблем є основою інноваційної діяльності викладача.

REFERENCES

1. Диагностика и коррекция психического развития дошкольников/Под ред. Я.Л. Коломинского, Е.А. Панько. - Минск., 1997.
2. Карабанова О.А. Игра в коррекции психического развития ребенка: Учебное пособие.- М., 1997.
3. Выготский Л. С. Роль игры в психическом развитии ребенка // Вопр. психол. 1966. № 6. С. 62—76. 2
4. Чиркова М.А. Формирование коммуникативных качеств учащихся профессионального лица: автореферат дис. ... кандидата педагогических наук : 13.00.08 / Ин-т развития проф. образования М-ва образования РФ. - Москва, 2001. - 25 с.
5. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как? - Издательство: АСТ, Астрель, Харвест. – Москва. - 2008
6. Ключева Н. В., Касаткина Ю. В. Учим детей общению - М – 2014
7. Полякевич Ю.В., Осинина Г.Н. Формирование коммуникативных навыков у детей 3 - 7 лет: комплексные занятия на основе игровых технологий. – М.- 2016.-160 с
8. Диагностика и коррекция психического развития дошкольников/Под ред. Я.Л. Коломинского, Е.А. Панько. - Минск., 1997.
9. Алямовская В.Г., Петрова С.Н. Предупреждение психоэмоционального напряжения у детей дошкольного возраста. - М.: Скрипторий, 2002.
10. Марцинковская Т.Д. Детская практическая психология. - М.: Гардарики, 2004. - 255 с.
11. Урунтаева Г.А. Детская психология. - М.: Академия, 2006. - 366с.
12. Широкова Г.А. Развитие эмоций и чувств у детей дошкольного возраста. - Ростов н/Д: Феникс, 2005. - 304 с.
13. Минаева В.М. Развитие эмоций дошкольников. Занятия. Игры. Пособие для практических работников дошкольных учреждений.–М.– 2010 - 48 с.
14. Чернецкая Л. В. Развитие коммуникативных способностей у дошкольников: практическое руководство для педагогов и психологов дошкольных образовательных учреждений / Л. В. Чернецкая. — Ростов н/Д.: Феникс, 2005. — 256 с.: ил. — (Школа развития).
15. Абстрактне мислення URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Абстрактне_мислення (дата звернення: 18.08.2020 р.).

16. Аквилева Г. Н., Клепинина З. А. Методика преподавания естествознания в начальной школе. Москва : Гуманитарный изд. Центр : ВЛАДОС, 2004. 240 с.
17. Аквилева Г. Н., Клепинина З. А. Наблюдения и опыты на уроках природоведения : пособие для учителя начальной школы. Москва : Просвещение, 1988. 96 с.
18. Брушлинский А. В. Мышление как процесс и проблема деятельности. Вопросы психологии. 1982. № 2. С. 28–40.
19. Гальперин П. Я. Основные результаты исследований по проблеме «формирование умственных действий и понятий». Москва : МГУ, 1965. 51 с.
20. Гонина О. Психология младшего школьного возраста : учебное пособие. Москва : ФЛИНТА : Наука, 2016. 272 с.
21. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, доповн. й випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
22. Давыдова О. В. Развитие творческого воображения учащихся на основе межпредметных связей : дис ... канд. пед. наук: 13.00.01./ Магнитогорский государственный ун-т. Магнитогорск, 2006. 188 с.
23. Дроздов А., Севериновская Е., Родинский А. Психофизиологическое восприятие и отражение: понятия и терминология. Методическое пособие. Днепр : ПБП «Экономика», 2017. 50 с.
24. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/ (дата звернення 16.03.2020 р.).
25. Лазарева О. Н. Методика преподавания естествознания. Часть 1. Теоретические основы методики обучения естествознанию в начальных классах : учебное пособие. Екатеринбург, 1999. 262 с.
26. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія. Київ : Либідь, 2005 р. 464 с.
27. Словник української мови : [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 8 : Природа-Ряхтливий / ред. В. О. Винник [та ін.]. 1977. 927 с.
28. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 176 с.
29. Теплов Б. М. Психология. Москва : Учпедгиз, 1953. 121 с.

30. Формування URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Формування> (дата звернення: 16.08.2020 р.).
31. Зарічний О. А. Участь громадськості у здійсненні публічної влади: теоретико-правове дослідження: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Львів: [Б. в.], 2017.
32. Взаємодія держави і суспільства в процесах публічної політики: наук. розробка / авт. кол.: С. О. Телешун, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник та ін. Київ: НАДУ, 2013. 44 с.
33. Становлення та розвиток громадянського суспільства. URL:<https://pryutivka-community.gov.ua/news/1576495264/>
34. Кравчук В. М. Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти):дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ: 2008. 229 с.
35. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#n18>
36. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page12#Text
37. Платформа громадянського суспільства. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/dvostoronni-organi-asociaciyi-ukrayina-yes/platforma-gromadyanskogo-suspilstva>
38. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 198 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-2016-%D0%BF#Text>
39. Семьоркіна О. М. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства. URL:https://minjust.gov.ua/m/str_33679
40. Калашник М. В. Генезис форм взаимодействия милиции и населения // Проблемы правоохранительной деятельности, 2013. № 2. С. 126–130.
41. Закон України «Про Національну поліцію». 2015. №580-VIII. // Відомості Верховної Ради України, 2015. №40–41. С. 1970. Ст. 379.
42. Кожухар О. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами і підрозділами Національної поліції України: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 23 с.
43. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Київ: Либідь, 2003. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 280 с
44. Закатнов Д. О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 160с.

45. Кваліфікаційна мапа України URL: <http://www.futureskills.org.ua/ua/news/86> (дата звернення: 20.10.2021).
46. Коропецька О. М. Профорієнтація та профвідбір: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2005. 236 с.
47. Охріменко З. Виховні профорієнтаційні технології як умова ефективного професійного самовизначення старшокласників Профорієнтація: стан і перспективи розвитку: зб. мат. X ювілейних Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Б. О. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. С. 78-82.
48. Професійна орієнтація: підручник / Єгорова Є. В. та ін.; за ред. О. М. Ігнатович. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 240 с.
49. Технологія професійної орієнтації в умовах ринку праці : монографія / Н. А. Побірченко та ін. Київ: Педагогічна думка, 2011. 256 с.
50. Щербакова Н. В. Трансформація ціннісних орієнтацій сучасної української молоді: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філософських наук: 09.00.03. Київ, 2017. 16 с.
51. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник. Київ, 2007. 656 с.
52. Гуманістична психологія. Антологія в 3-х т. Т. 1: навчальний посібник / Упорядники Р. Трач, Г. Балл. Київ: Університетське вид-во «Пульсари», 2001. 252 с.
53. К. Роджерс. Становление личности. Взгляд на психотерапию. М.:ИОИ, 2016. 240 с.
54. Гроздева В. И. Пути совершенствования умений и навыков самостоятельной работы студентов / В. И. Гроздева, Р. И. Недзельская, И. К. Зотова [и др]. – Вып. 3. – М. : НИИВШ, 1982. – 45 с. – (Обзор информ. НИИ пробл.высш.школы).
55. Козловський М. И. Самостоятельные занятия в курсе физике / М. И. Козловский, Я. Г. Гендлер // Вестник высшей школы. – 1971. – № 4. – С. 77 – 79.
56. Леонов И. И. Кафедра намечает правильное соотношение между формами занятий / И. И. Леонов // Вестник высшей школы. – 1958. – № 2. – С. 61 – 63.
57. Гержод Г. И. Использование проблемных ситуаций в самостоятельной работе студентов / Г. И. Гержод, А. К. Курас // Самостоятельная работа студентов как приоритетная форма учебного процесса : межвед. науч. сб. – Вып. 92. – Киев : Лыбидь, 1992. – С. 23 – 29.

58. Головка Л. Л. Формування досвіду самостійної діяльності студентів вищої сільськогосподарської школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13. 00. 04 „Теорія і методика професійної освіти” / Л. Л. Головка. – Київ, 2000. – 20 с.

59. Гарунов М. Г. Развитие самостоятельности и творчества студентов в условиях перестройки высшей школы / М. Г. Гарунов // Самостоятельная работа студентов: поиски, проблемы, решения : сб. научн. трудов. – Ростов-на-Дону : издательство Ростовского университета, 1991. – С. 15 – 21.

60. Головка Л. Активізація самостійної роботи студента під час лекційних занять / Л. Головка // Освіта і управління. – 2002. – Т.5. – № 1. – С. 147 – 150.

61. Лаптева В. И. Роль семинаров в организации самостоятельной работы студентов физического факультета / В. И. Лаптева // Организация самостоятельной работы студентов : мат-лы пятой метод конф. : тезисы докл.–Саранск, 1972. – С. 107 – 109.

62. Назарова С. Н. Взаимосвязь самостоятельной работы и семинарских занятий / С. Н. Назарова // Самостоятельная работа студентов как приоритетная форма учебного процесса : межвед. науч. сб. – Вып. 92. – Киев : Лыбидь, 1992. – С. 81 – 85.

63. Вагин А. А. О методике семинарских занятий / А. А. Вагин // Вестник высшей школы. – 1954. – № 5. – С. 16 – 23.

64. ДАХО. – Р 2792. – Оп. 7. – Спр. 547 (Материалы (доклады, сведения, приказы и др.) об итогах городского смотра научных работ студентов вузов г. Харькова. 1951). – 34 арк.

65. Иостсон Э. А. К вопросу активизации самостоятельной работы студентов / Э. А. Иостсон // Планирование и организация самостоятельной работы студентов: межвуз. сб. науч.-метод. статей. – Рига : Рижский политехнический институт, 1979. – С. 87 – 89.

66. Козырев Ю. Н. Повышаем теоретический уровень семинаров по финансовым дисциплинам / Ю. Н. Козырев // Вестник высшей школы. – 1957. – № 2. – С. 54 – 56.

67. Кошелев Г. А. Семинары–конференции / Г. А. Кошелев, М. А. Юмашев // Вестник высшей школы. – 1962. – № 12. – С. 60 – 62.

68. Болгова Л. С. Самостоятельная и индивидуальная работа студентов / Л. С. Болгова, В. Ф. Яровая // Вопросы методики преподавания иностранных языков. – 1970. – Вып 2. – С. 72 – 85.

69. Панько Е. А. Формирование готовности к педагогической деятельности в процессе самостоятельной работы студентов по психологии / Е. А. Панько // Педагогика высшей и средней специальной школы : межвед. сб. – Вып.4 – Минск : Университетское, 1990. – С. 42 – 49.

70. Борбат А. М. НИРС при выполнении комплексных лабораторных работ / А. М. Борбат, С. Н. Рудько // Проблемы высшей школы. – 1983. – Вып. 51. – С. 54 – 57.
71. Латышева К. Я. Активизация студентов на занятиях по математике / К. Я. Латышева // Вестник высшей школы. – 1953. – № 8. – С. 30.
72. Шатуновский В. Л. Возможности интенсификации / В. Л. Шатуновский // Вестник высшей школы. – 1987. – № 6. – С. 47 – 49.
73. Махинько В. А. Самостоятельная работа студента – основа глубокого усвоения знаний, гражданского и профессионального становления личности специалиста / В. А. Махинько. – Харьков : РИО ХГУ, 1981. – 76 с. – (Методические указания по курсу „Введение в специальность” для студентов первого курса университета).
74. Касьяненко М. Д. Овладевая исследовательскими навыками / М. Д. Касьяненко // Вестник высшей школы . – 1976. – № 12. – С. 54 – 56.
75. Розанов А. Я. Педагогические и эстетические основы работы со студентами, ведущими научные исследования / А. Я. Розанов // Проблемы высшей школы. – 1975. – Вып. 21. – С. 17 – 24.
76. Кононенко П. П. Студенческим научным обществам – прочую организационную основу / П. П. Кононенко // Вестник высшей школы. – 1960. – № 3. – С. 42 – 47.
77. Тихонова Н.В. Педагогическое образование в Канаде: современное состояние и тенденции развития. Высшее образование в России. 2020. Т. 29. No. 4. С. 155-166.
78. Sandal L. A comparative study on educational system in Canada and the Philippine. Munich. 2020. 61 p.
79. Crocker R., Dibbon D. Teacher education in Canada. Society for the Advancement of Excellence in Education, 2008.140 p.
80. Gambhir M., Broad K., Evans M. Characterizing initial teacher education in Canada: Themes and issues. Ontario Institute for Studies in Education, 2008. 30 p.
81. Thomas L. What is Canadian about teacher education in Canada? Multiple perspectives on Canadian teacher education in the twenty-first century. Canadian Association for Teacher Educators, 2013. 445 p.
82. Queen’s University. Faculty of Education. Concurrent Education Degree Requirements. URL: <https://educ.queensu.ca/con-ed-reqs>
83. Perlaza A.M., Tardif M. Pan-Canadian Perspectives on Teacher Education: The State of the Art in Comparative Research. Alberta Journal of Educational Research. 2016. Vol. 62. No. 2. P. 199–219.

84. Walker J., Berggman H. V. Teacher education policy in Canada: Beyond professionalization and deregulation. *Canadian Journal of Education*. 2013. 34 .P. 65-92.

85. The University of British Columbia. Faculty of Education. URL: <https://educ.ubc.ca/about/>

86. The University of British Columbia. Faculty of Education. Department of Curriculum and Pedagogy. URL: <https://edcp.educ.ubc.ca/about/>

87. The University of British Columbia. Faculty of Education. Department of educational and counselling Psychology, and special education. URL: <https://www.grad.ubc.ca/unit/department-educational-counselling-psychology-special-education>

88. The University of British Columbia. Faculty of Education. Department of Educational studies. URL: <https://edst.educ.ubc.ca/about/>

89. The University of British Columbia. Faculty of Education. Department of Language and Literacy education. URL: <https://lled.educ.ubc.ca/>

90. The University of British Columbia. Faculty of Education. School of Kinesiology URL: <https://kin.educ.ubc.ca/about/>

91. The University of British Columbia. Faculty of Education. Okanagan School of Education. URL: <https://education.ok.ubc.ca/degrees-programs/>

92. University of Toronto. The Ontario Institute for Studies in Education. URL: <https://www.oise.utoronto.ca/oise/Home/>

93. Young, J., Halb, C. Clarke, T. Challenges to university autonomy in initial teacher education programmes: The cases of England, Manitoba and British Columbia. *Teaching and Teacher Education*, 2007. 23. P. 81–93.

94. Sorensen, P., Young, J., & Mandzuk, D. Alternative routes into the teaching profession. *Interchange*. 2005. 36(4). P 371–403.

95. University of Manitoba. Faculty of Education. Programs of Study. . URL: <https://umanitoba.ca/education/programs-study>

96. Naqvi, R., Coburn, H. Assessment policy in teacher education: Responding to the personnel implications of language policy changes. *Current Issues in Language Planning*. 2008. 9(3). P. 235–248

97. University of Alberta. Faculty of Education. URL: <https://www.ualberta.ca/education/about-us/index.html>

98. Association of Canadian Deans of Education (ACDE). Accord on initial teacher education. Delta, BC: ACDE. 2005

99. Aitken, A., Webber, C., Lupart, J., Scott, S., & Runté, R. Assessment in Alberta: Six areas of concern. *The Educational Form*. 2011. 75. P 192–209.

100. Андрущенко В.П. Педагогіка майбутнього – педагогіка компромісу / В.П. Андрущенко // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. – Київ – Кіровоград, 2014. – С. 16 – 18.
101. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский; под ред. М. Г. Ярошевского. – М. : Педагогика, 1987. – 345 с.
102. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 367 с.
103. Гуренко Е. Г. Проблемы художественной интерпретации : философский анализ / Е. Г. Гуренко. – Новосибирск : Наука, 1982. – 256 с.
104. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с. (Альма-матер)
105. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. І. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
106. Єременко О. В. Підготовка магістрів музичного мистецтва : теорія і методика навчання : [монографія] / О. В. Єременко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 434 с.
107. Кевішас І. Становлення музичної культури школяра / І. Кевішас. – Кіровоград, 2008. – 287 с.
108. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні : структура, функціонування, тенденції розвитку / В. І. Луговий. – К. : МАУП, 1994. – 196 с.
109. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика / Л. М. Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
110. Михайличенко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки : теорія та історія / О. В. Михайличенко. – Суми : Наука, 2004. – 210 с.
111. Ничкало Н. Г. Українська наукова школа педагогічної майстерності – скарбниця сьогодення і майбутнього / Н. Г. Ничкало // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. – Київ – Кіровоград, 2014. – С.22 – 29.
112. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. / О. М. Олексюк. – К., 2006. – 188 с.
113. Орлов В. Ф. Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін : навч.-метод. посіб. / В. Ф. Орлов, О. О. Фурса, О. В. Баніт. – К. : Едельвейс, 2012. – 272 с.
114. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний та методичний аспекти : [монографія] / О.М. Отич; за наук. ред. І.А. Зязюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 752 с.

115. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : теорія і методика мистецьких дисциплін : [навч. посіб.] / Падалка Галина Микитівна. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
116. Ржецкий Н. Н. Лекции по педагогике : фундаментальные основы / Н. Н. Ржецкий. – К., 2003. – Ч. 3. – 40 с.
117. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : Навч.-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2011. – 640 с.
118. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. посіб. / Оксана Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 358 с.
119. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутнього вчителя на основі поліпарадигмального підходу / О. М. Семенов // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. – Київ – Кіровоград, 2014. – С. 77 – 82.
120. Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл : проблеми, досвід. Перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В.Г. Кременя, Т. Левовицького]. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2012. – 692 с.
121. Хомич Л.О. Аксиологічні основи змісту навчання і виховання майбутніх вчителів / Л. О. Хомич // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. – Київ – Кіровоград, 2014. – С. 89 – 93.
122. Щолокова О. П. Проблема якості вищої музично-педагогічної освіти в контексті системного аналізу / О. П. Щолокова // Наук. записки НДУ ім. М. Гоголя. – Серія : Психол.-пед. науки. – 2008. – № 4. – С. 16 – 19.
123. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII у редакції № 2745-VIII від 06.06.2019.
124. Кузьмина Н.В. Методы системного педагогического исследования. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1980. 172 с.
125. Педагогічна майстерність: підручник для вищих пед. навч. закладів / за ред. І.А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
126. Змеев С.И. Технология обучения взрослых. Педагогика, 1998. №7. С. 42-45.
127. Самойленко П.И. Системно-деятельностный подход к разработке и внедрению обобщенных технологий обучения. Среднее профессиональное образование, 1998. №3. С. 25-38.
128. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
129. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Видавництво центр «Просвіта», Пошуково-видав. агентство «Книга Пам'яті України», 2000. 368 с.

130. Фокин Ю.Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: методология, цели и содержание, творчество: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. Москва : Издательский центр «Академия», 2002. 224 с.
131. Ковальчук В.Ю. Професійна та світоглядно-методологічна підготовка сучасного вчителя: модернізаційний аналіз. Київ-Дрогобич : Коло, 2004. 264 с.
132. Гура О.І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури: дис. ...докт. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 753 с.
133. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 500 с.
134. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2003. С. 252-253.
135. Тульчинский Г.Я. Разум, воля, успех: о философии поступка. Ленинград : ЛГУ, 1990. 216 с.
136. Коновалова В.Б. Педагогічні умови успішності професійної діяльності викладача вищого навчального закладу: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2005. 230 с.
137. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать: Кн. для учителя. Москва : Просвещение, 1991. 176 с.
138. Киселев А.Ф., Савельев А.Я., Сазонов Б.А. Образовательный потенциал России: состояние и развитие : монография. Могилев : Могилевский государственный университет продовольствия, 2004. 136 с.
139. Шишов С.Е., Кальней В.А. Мониторинг качества образования в школе. Москва : Российское педагогическое агентство, 1998. 354 с.
140. Поташник М.М. Управление качеством образования : монография. Москва : Педагогическое общество России, 2004. 448 с.
141. Жебровський Б.М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіти: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 22 с.
142. Запесоцкий А. Образование: философия, культурология, политика. Москва : Наука, 2002. 456 с.
143. Владимирська Є.Ю. Науково-методичне забезпечення якості дистанційного навчання у технічному університеті: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2006. 214 с.
144. Global Monitoring Reports. The 2005 year report: Education for All. Quality Imperative. UNESCO publishing, 2004. 430 p.

145. Внутрішні стандарти забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти. Частина I / за ред. професора Ю.Я. Бобала. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 448 с.

146. Степко М.Ф. Компетентнісний підхід: його сутність. Що є прийнятним, а що проблемним для вищої освіти України? Вища освіта України, 2009. № 1. С. 43-52.

147. Варданян Ю.В. Стрoение и развитие профессиональной компетентности специалистов с высшим образованием (на материале подготовки педагога и психолога) : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01. Москва, 1998. 38 с.

148. Огарев Е.И. Компетентность образования : социальный аспект. Санкт-Петербург : Изд-во РАО ИОВ, 1995. 170 с.

149. Чoшанов М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения : метод. пособие. Москва : Народное образование, 1996. 160 с.

150. Браже Т.Г. Профессиональная компетентность специалиста как многофакторное явление. Тезисы к семинару 25-29 июля 1990 г. Москва : НИИОВ, 1990. С. 39-62.

151. Quality education and competencies for life. Background Paper, 2004. P. 6. URL : <http://cutt.ly/jfndBLM>.

152. Spector, J. Michael - de la Teja, Ileana. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syracuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification. Pp. 1-3.

153. Вяликова Г.С. Педагогическое стимулирование профессиональной компетентности учителя в условиях заочной формы обучения : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Коломна, 2006. 44 с.

154. Шадриков В.Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход. Высш. образование сегодня. 2004. № 8. С. 26-31.

155. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 40 с.

156. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. Народное образование, 2003. № 2. С. 58-64.

157. Hutmacher W. Key competencies for Europe: Report of the Symposium Berne, Switzerland. Council for Cultural Cooperation (CDCC). Secondary Education for Europe Strasburg, 1997. P. 11.

158. Байденко В., Стандартов И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных высшего профессионального образования (методологические и методические вопросы). Москва : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. 114 с.
159. Tuning Educational Structures in Europe. 2007. URL: <https://cutt.ly/4fnfiCC>.
160. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 200 с.
161. Гнезділова К.М. Формування особистісних якостей майбутнього фахівця. Вища школа України в умовах глобалізації та інтеграції : зб. матер. Всеукр. наук.-прак. конф. (27-28 березня 2008 р.). Черкаси : Вид-во ЧНУ, 2008. С. 150-152.
162. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва : Дело, 2000. 704 с.
163. Dietorich. Elbing. Peagitsch. Ritseher. Psychology de der Zehregregsonlichkiet. Munchen, Base1, 1983. 200 p.
164. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека : учебное пособие. 2-е изд, перераб. и доп. Москва : Издательская корпорация «Логос», 1996. 320 с.
165. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских психологов периода 1946-1980 гг. / Под ред. И. И. Ильясова, В. Я. Ляудис. Москва : Изд-во Московского университета, 1981. 404 с.
166. Теплов Б.М. Избранные труды: В 2 т. Москва, 1985. Т.1. 328 с.
167. Шадриков В.Д., Дружинин В.Н. Формирование подсистемы профессионально важных качеств в процессе профессионализации. Проблемы индустриальной психологии. Ярославль : Из-во Ярославского гос. ун-та, 1979. С. 3-18.
168. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс : уч. для студ. пед. вузов: В 2 кн. Москва : гуманит. изд. центр. ВЛАДОС, 2000. Кн. 1. 576 с.
169. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2003. 304 с.
170. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. Санкт-Петербург : Питер, 1999. 368 с.
171. Занюк С.С. Психология мотивации: Теория и практика мотивирования. Мотивационный тренинг. Киев : Ника-Центр, 2001. 352 с.
172. Додонов Б.И. Структура и динамика мотивов деятельности. Вопросы психологии, 1984. № 4. С. 126-130.

173. Сочивко Д.В. Расколотый мир. Опыт анализа психодинамики личности человека в экстремальных условиях жизнедеятельности. Москва : ПЕРСЕ, 2002. 304 с.
174. Маслоу А. Мотивация и личность. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 352 с.
175. Зимняя И.А. Педагогическая психология : учеб. пособ. Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. 480 с.
176. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2004. 335 с.
177. Кузьмина Н. В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва : Высшая школа, 1989. 119 с.
178. Бойко В.В. Синдром «эмоционального выгорания» в профессиональном общении. Санкт-Петербург : Питер-Пресс, 1999. 105 с.
179. Хорошкина Е. Профессиональное «выгорание» специалистов. Отдел Кадров, 2005. №5. С.3-5.
180. Диагностика профессионального «выгорания» (К. Маслач, С. Джексон) / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва : Изд-во Института Психотерапии, С. 360-362.
181. Водопьянова Н.Е. Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н.Е. Водопьянова, Е.С. Старченкова. 2-е изд. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 336 с.
182. Чепелева Н.А. Психологические особенности эмоционального выгорания преподавателей высших учебных заведений: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.01. Краматорск, 2010. 195 с.
183. Новая философская энциклопедия: В 4-х т. Том 2. Москва : Мысль, 2001. 636 с.
184. Новейший философский словарь / сост. А.А. Грицанов. Минск : Изд. В. М. Скакун, 1998. 896 с.
185. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2003.
186. Краткий словарь по логике / под ред. Д.П. Горского. Москва : Просвещение, 1991. 201 с.
187. Катренко А.В. Системний аналіз об'єктів та процесів комп'ютеризації : навч. посіб. Львів : Науковий світ, 2000. 424 с.

188. Уемов А.И. Формальные аспекты систематизации научного знания и процедур его развития. Системный анализ и научное знание. Москва : Наука, 1978. С. 95-141.
189. Загвязинский В.И. Исследовательская деятельность педагога : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений. Москва : Издат. центр «Академия», 2006. 176 с.
190. Кудіна В.В. Педагогіка вищої школи. Київ : Ленвіт, 2006. 170 с.
191. Семушина Л.Г. Моделирование профессиональной деятельности в учебном процессе. Специалист, 2004. № 6. С. 23-28.
192. Сердюкова О.Я. Формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у навчальному процесі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2011. 281 с.
193. Гура О.І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури: дис. ...докт. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 753 с.
194. Кремень В. Вища освіта і наука – пріоритетні сфери розвитку суспільства у ХХІ столітті. Вища школа, 2002. № 4-5. С. 3-33.
195. Глоссарий терминов рынка труда, разработки стандартов, образовательных программ и учебных планов. ETF (European Training Foundation), 1997. 160 с.
196. Делор Ж. Образование: сокрытое сокровище. Доклад Международ. комиссии по образованию для ХХІ века, представленный ЮНЕСКО. Paris : UNESCO, 1996. 297 с.
197. Банько Н.А. Формирование профессионально-педагогической компетентности у будущих инженеров : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Волгоград, 2002. 203 с.
198. Гершунский Б.С. Философия образования для ХХІ века (в поисках практикоориентированных образовательных концепций). Москва : Изд-во «Совершенство», 1998. 608 с.
199. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : підруч. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Каравела, 2011. 360 с.
200. Теплов Б.М. Избранные труды: В 2 т. Москва, 1985. Т.1. 328 с.
201. Ковальов А.Г. Психология личности. Москва : Просвещение, 1970. 230 с.
202. Мотозюк Л.М. Формування організаторських здібностей у майбутніх керівників прикордонних підрозділів (психологічний аспект): автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.09. Хмельницький, 2006. 20 с.

203. Кузнецов В.М. Коллектив и личность. Москва : Наука, 1975. 166 с.
204. Жуков Ю.М. Методы диагностики и развития коммуникативной компетентности: общение и оптимизация совместной деятельности. Москва : Изд-во Московского университета, 1987. С. 64-74.
205. Зимбардо Ф., Лейппе М. Социальное влияние. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 448 с.
206. Панфилова А.П. Деловая коммуникация в профессиональной деятельности: учебн. пособ. Санкт-Петербург : Знание, 2001. 496 с.
207. Почебут Л.Г., Чикер В.А. Организационная социальная психология: учебн. пособ. Санкт-Петербург : Изд-во «Речь2», 2002. 298 с.
208. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління. Київ : Академвидав, 2003. 695 с.
209. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург : Издательство «Питер», 2006. 508 с.
210. Маркова А.К. Психология профессионализма. Москва : Просвещение, 1996. 190 с.
211. Ковалев В.И. Мотивы поведения и деятельности. Москва : Наука, 1988. 192 с.
212. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. Москва : Наука, 1984. 445 с.
213. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
214. Якунин В.А. Педагогическая психология: учеб. пособ. Санкт-Петербург : Изд-во «Полиус», 1998. 639 с.
215. Педагогика: Учеб. пособие / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. 4-е изд. Москва : Школа-Пресс, 2002. 512 с.
216. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.; 2-е вид. Київ : Каравела, 2008. 400 с.
217. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Видавництво центр «Просвіта», Пошуково-видав. агентство «Книга Пам'яті України», 2000. 368 с.
218. Найдъонов М.І. Формування системи рефлексного управління в організаціях. Київ : Міленіум, 2008. 484 с.
219. Зинченко В. П. Наука о мышлении. Психологическа наука и образование, 2002. № 3. С. 18-24.

220. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 558 с.

221. Москалець В.П. Структурно-функціональна організація особистості. Психологія і суспільство, 2010. № 2. С. 20-25.

222. Блейк Р., Моутон Дж. С. Научные методы управления. Київ : Наукова думка, 1990. 247 с.

223. Чепелева Н.А. Психологические особенности эмоционального выгорания преподавателей высших учебных заведений: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.01. Краматорск, 2010. 195 с.

224. Артемова Е. С. Чинаева О. П. Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания / Вопросы философии. 1987. № 4. С. 63 - 67.

225. Борин Г . Обдарована дитина: психолого-педагогічний аспект діяльності педагога в умовах ДНЗ // Матеріали II науково-практичної конференції «Соціальні трансформації у кризовий період». – Вінниця, 2017. С. 33-37.

226. Горошко. Н. Зображувальна діяльність в дошкільному навчальному закладі. Київ, 2007. 208 с.

227. Запорожець І. Д. Виховання емоцій і почуттів у дошкільника. Москва, 1985. 186с.

228. Морозова Л., Бикова І. Робота з батьками: Сучасний підхід до організації / Палітра педагога, 2011. №4. С. 13 – 16.

229. Полякова Л. Нетрадиційні техніки малювання – стимул до творчості / Вихователь-методист. 2013 р. № 8. С. 43 – 46.

230. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Київ, 2010. 376 с.

231. Формування художньо-продуктивної компетенції дітей дошкільного віку : методичний посібник / упоряд. Т. М. Корж, М. Д. Нельзіна, А. М. Батуринець; КВНЗ. Біла Церква, 2016. 113 с.

232. Циганова С. В Образотворча діяльність – джерело естетичних емоцій та розвитку дошкільників /Дитячий садок. 2007. №23. С.2-42.

233. Шевчук С. Картинки з пластиліну / Дошкільне виховання. 2007. №8. С. 18–20.

234. Ватченко О.Б., Ільченко В.М. Виникнення та аналіз поняття «сталій розвиток». Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. 2016 [online] URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/1506> (дата звернення 28.10.2021).

235. Каверин А.В., Массеров Д.А. Роль экологического образования в устойчивом развитии общества. Интеграция образования. 2014. №3 (76). С. 46-51.

236. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. [online] URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876> (дата звернення 12.11.2021).

237. Пометун О. Програма «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку». [online] URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2343-programa-doshklnyatam-osvtu-dlya-stalogo-rozvitku> (дата звернення 02.12.2021).

238. Гайдамак А., Тійтанен Т. Соціально-екологічний ідеал. Методика ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія / Укладач Н.М. Горопаха. Київ: Видавничий дім «Слово», 2012. С. 34-43

239. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей. Рівне: «Волинські обереги», 2001. 212 с.

240. Терещенко А. П. Музыкальное развитие подростка. Семья и школа. 1989. № 1. С. 23.

241. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология. Москва, 1998. С. 34.

242. Изучение личности школьника учителем / Под ред. З. И. Васильевой и др.; [З. И. Васильева, Н. В. Бочкина, Е. С. Заир-Бек и др.]. Москва, 1991. С. 87.

243. Izard C. The psychology of emotions. New York: Plenum Press, 1991.

244. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладів загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736 від 23.12.2020 р. URL: <https://cutt.ly/HTMMmZl>

245. Стангвик Г. Интегрированное обучение : мировой опыт / под ред. С. Пейла, К. Нейера и С. Хегерта. Лондон, 1997. 156 с.

246. Богинская Ю. В. Социально-педагогическая поддержка студентов с ограниченными возможностями в высших учебных заведениях : теория и практика : монография. Ялта : РИО РВУЗ «КГУ», 2012. 384 с.

247. Малік М. В. Функціональний компонент підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом інклюзивного типу. Наша школа. 2014. № 4. С. 25–28.

248. Миронова С. П., Буйняк М. Г., Плохотнюк Н. С. Професійна компетентність керівника як умова створення інклюзивного простору закладу. Актуальні питання корекційної освіти. 2018. № 11. С. 169–173.

249. Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / за ред. А. А. Колупасової. К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.

250. Хафизулина И. Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Астрахань, 2008. 22 с.

251. Хитрюк В. В. Готовность педагогов к инклюзивному образованию : ценностный аспект. Вестник Московского городского педагогического университета. 2013. № 4. С. 102–111.

252. Чайковський М. Є. Інклюзивна компетентність як складова професійної компетентності суб'єктів навчально-виховного процесу. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2012. № 2. С. 15–21.

253. Чайковський М. Є., Соловей Т. В. Змістовні компоненти професійної компетентності соціального працівника інклюзивного закладу освіти. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». Хмельницький, 2013. № 1 (7). С. 220–224.

254. Бойчук Ю. Д., Бородіна О. С., Васильєва К. І. Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я : теоретико-методичні аспекти / за заг. ред. Ю. Д. Котчуна. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2014. 32 с.

255. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році: додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 31 серпня 2020 р. № 1/9-495. URL : <https://cutt.ly/GTMMF14>

256. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко та ін. ; за заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

257. Огляд ролі асистентів учителів у канадських школах. Досвід провінцій Манітоба, Нова Шотландія та Альберта: посібник / за ред. Е. Чорнобой, О. Красюкова-Еннз. К. : Паливода А. В., 2012. 32 с.

258. The Bologna Process 2020: The European Higher Education Area in the new decade. Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Leuven-la-Neuve, 28–29 April [Electronic resource]. Mode of access: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-675_en.htm

259. Haerens, L., Kirk, D., Cardon, G., & De Bourdeaudhuij, I. (2011). Toward the development of a pedagogical model for health-based physical education. *Quest*, 63(3), 321–338. <https://doi.org/10.1080/00336297.2011.10483684>.

260. Ivashchenko, O., Muszkieta, R., & Potop, V. (2020). Didactics: Methodological Approaches to Determining the Content of Physical Education Teacher Training. *Journal of Learning Theory and Methodology*, 1(1), 40–47. <https://doi.org/10.17309/jltm.2020.1>.

261. Karapetyan, A.O. (2015). Increasing academic mobility as a strategic task of state policy in the field of education. *Aspects of public administration*, 1–2, 48–55. [Electronic resource]. Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_1-2_8

262. Mukan, N., Noskova, M., & Baibakova, I. (2017). The formation of school principals' readiness to use internet technologies in their work in the system of continuous pedagogical education. *Science and education*, 4, 123–132.

263. Thorburn, M., & Stolz, S. (2017). Embodied learning and school-based physical culture: implications for professionalism and practice in physical education. *Sport, Education and Society*, 2(6), 721–731. <https://doi.org/10.1080/13573322.2015.1063993>

264. Pedagogy theory: collective monography (2020). / Aksonova O., Avdieieva S., Kobets V., etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 321 p. <https://doi.org/10.46299/isg.2020.MONO.PED.I>

265. Porto Cardoso, G. M., Figueredo, W. N. (2015). Universidade e sociedade: o papel do professor na (re) construção do conhecimento. *Revista Intersaberes*, 14(31), 129–144. <https://doi.org/10.22169>.

266. Психодиагностические методики изучения гендерных особенностей личности [Электронный ресурс]: метод. рекомендации для студентов, обуч. по специальностям 1-86 01 01 «Социальная работа (по направлениям)» и 1-23 01 04 «Психология» / сост. Е. Д. Беспанская-Павленко. – Минск: БГУ, 2013.

267. Лопухова О.Г. Опросник «Маскулинность, феминность и гендерный тип личности» (российский аналог «Вem sex role inventory») // Вопросы психологии, №1, стр. 147-154, 2013.

268. Polskaya I. I. Musical culturology as a science and university specialty // Sociocultural communications in the information society: abstracts of the international scientific conference. Kharkiv: KhDAK, 2003. P. 177–178.

269. Educational and scientific program «Musical Art» of the third (educational and scientific) level of higher education in the specialty 025 Musical Art in the field of knowledge 02 Culture and Art, qualification: Doctor of Philosophy in Music / Developers: Ryabukha N. O., Konovalova I. Yu., Polska I. I., Roschenko O. G., Shchepakina V. M., Dontsova-Pushenko K. Yu. Kharkiv: Kharkiv State Academy of Culture, 2021. 29 p. URL: <https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/onp-2021-1.pdf>

270. Sirotynska N. Review of the educational-scientific program «Musical Art», implemented at the Department of Theory and History of Music of the Kharkiv State Academy of Culture for training third-level (PhD) higher education in specialty 025 «Musical Art» in the field of knowledge «02 Culture and Art». URL: <https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/syrotynska.pdf>

271. Nemkovych O. Review of the educational-scientific program «Musical Art» of training of applicants for higher education of the third (educational-scientific) level in the specialty 025 «Musical Art» in the field of knowledge «02 Culture and Art», qualification «Doctor of Philosophy in Music» (developer – Department of Theory and History of Music, Kharkiv State Academy of Culture). URL: <https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nemkovich.pdf>

272. Polska I. I. Innovative teaching methods in higher education: syllabus of the discipline for postgraduate study (PhD) in the specialty «Musical Art» / Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhDAK, 2021. P. 9-29. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nmz/s025_imv2.pdf

273. Konovalova I. Yu. The Methodology of Theoretical Musicology: syllabus of the discipline for postgraduate study (PhD) in the specialty «Musical Art» / Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhDAK, 2021. 18 p. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nmz/s025_mtm2.pdf

274. Polska I. I. Problems of Performing Musicology: syllabus of the discipline for postgraduate study (PhD) in the specialty «Musical Art» / Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhDAK, 2021. 20 p. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nmz/s025_pvm2.pdf

275. Konovalova I. Yu. Traditional musical culture of the Asian region countries: syllabus of the discipline for postgraduate study (PhD) in the specialty “Musical Art” / Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhDAK, 2021. 16 p. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nmz/s025_tmk.pdf

276. Polska I. I. History of Chinese Musical Art: syllabus of the discipline for postgraduate study (PhD) in the specialty «Musical Art» / Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhDAK, 2021. 10 p. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nmz/s025_ikmm.pdf

277. Konovalova I. Yu. Philosophy of Music: syllabus of the discipline for postgraduate study (PhD) in the specialty «Musical Art» / Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhDAK, 2021. 15 p. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nmz/s025_fm2.pdf

278. Polska I. I. Sociology of Music: syllabus of the discipline for postgraduate study (PhD) in the specialty «Musical Art» / Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv: KhDAK, 2021. 10 p. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/tim/materials/nmz/s025_sm.pdf

279. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.

280. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К.: Таксон, 2016. – 234 с.

281. Kyrychenko Mykola. On the scientific, scientific and methodical activity of the State higher education institution “University of educational management” under the educational management decentralization. Scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, December 17, 2020 // Вісник НАПН України. – 2020. – 2(2). – <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-2-6>

282. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / упоряд.: В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. – К., 2019. – 41 с.

283. Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди : наук.-практ. конф. з міжнар. участю : Матеріали конф. / наук. ред. О. М. Спірін, О. А. Остряньська. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2021. – 279 с.

284. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (затверджено Рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 р., протокол № 11). – К., 2019. – 24 с.

285. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність» Науково-методичної комісії 15 з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. – К.: МОН України, 2016. – 24 с.

286. Сайт ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Внутрішні нормативні документи. – URL: <http://umo.edu.ua/vnutrishni-normativni-dokumenty>

287. Стратегія розвитку ДЗВО «Університет менеджменту освіти» на період до 2024 року. – К., 2020. – 15 с. – URL: <http://umo.edu.ua/strateghiya-rozvitku-do-2024-roku>

288. Войтко, В. И. (Ред.). (1982). Психологический словарь. Киев: Высшая школа.

289. Джидарьян, И. А. (1974). О месте потребностей, эмоций и чувств в мотивации личности. Теоретический проблемы в психологии личности. Москва: Наука.

290. Карпенко, Т. П. (2012). Формування музично-слухової спостережливості – складової виконавських навичок майбутніх учителів музики. Педагогічна освіта: теорія і практика, 12, 347–353.

291. Леонтьев, А. Н. (1983). Избранные психологические произведения. (2-х тт.). Москва: Педагогика.

292. Миколінська, С. І. (2013). Методика формування слухової уваги молодших школярів на уроках музики. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Київ.

293. Прохоров, А. М. & Гусаева, А. А. (Ред.). (1987). Советский энциклопедический словарь. (4-е изд., доп.). Москва: Сов. энцикл.

294. Теплов, Б. (1947). Психология музыкальных способностей. Москва; Ленинград: АПН РСФСР.

295. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене — Рівне: Волинські обереги, 2011. - 552с.

296. Лимаренко Л.І. Студентський театр у системі професійної підготовки майбутніх педагогів [Текст]: монографія / Лідія Лимаренко ; Херсон. держ. ун-т. - Херсон : ХДУ, 2015. - 483 с.

297. Олексюк О.М. Музична педагогіка: навч. посіб. / О.М. Олексюк. – К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 188 с., с.125.

298. Олексюк О.М., Бондаренко Л.А. Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі: навч. посіб. / О.М. Олексюк.,Л.А. Бондаренко. – К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. – 112с., с.78.

299. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна і мистецька: [навч. посіб.] / Оксана Петрівна Рудницька. – К.: 2002. – 270 с., с. 155.

300. Театральная педагогика как средство создания развивающей образовательной среды: образовательная программа повышения квалификации педагогов и руководителей образования. - Екатеринбург, АМБ, 2005. – 160 с.

301. Абрамов, Р. Н. Менеджериализм и академическая профессия. Конфликт и взаимодействие. Социологические исследования. 2011. № 7. С. 37-47.

302. Акции, стартапы, недвижимость: куда инвестируют Гарвард, Йель, Стэнфорд и другие зарубежные университеты. URL : <https://www.rvc.ru/press-service/media-review/venture/157912/>

303. В уряді розповіли про плани перебудови фінансування освіти і науки URL:

<https://www.unn.com.ua/uk/news/1834855-v-uryadi-rozpovili-pro-plani-perebudovi-finansuvannya-osviti-i-nauki>

304. Гумбольдт В. О внутренней и внешней организации высших научных учреждений в Берлине. Неприкосновенный запас. 2002. № 2 (22). URL : <http://ecsoc>

305. Дим Р. «Новый менеджериализм» и высшее образование: управление качеством и продуктивностью работы в университетах Великобритании. Вопросы образования. 2004. № 3. С. 44-56.

306. Захаров И. В., Ляхович Е. С. Миссия университета в европейской культуре.

М., 1994. 85 с.

307. Кухаренко В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ОСВІТИ <http://education-ua.org/ua/analytics/438-tendentsiji-rozvitku-elektronnoji-osviti-v-2015-r>

308. Мирча М. Институциональные подходы к предпринимательству: анализ и опыт университета Бабеш-Большая в Клуж-Напоке. Высшее образование в Европе. 2006. Т. XXXI, № 2.

309. Морин Э. Образование для будущего: семь уроков прошлого // *Alma mater*. 2008. №3. С. 44-50

310. Офіційний сайт Харківського національного університету імені О. М. Бекетова. URL : <https://www.kname.edu.ua/index.php/ru/>

311. Прохоров А. В. Влияние ценностей академического капитализма на функционирование современных университетов. Вестник ТГУ. Сер. «Гуманитарные науки». 2012. № 5. С. 271–278.

312. Радионова Л. А. Теория поколений и воспитательная работа в современном вузе. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/78068467.pdf>

313. Рейтинги ВУЗов URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/rating/64752/>

314. Сайт университета Халмерс. – URL : <http://www.chalmers.se/en/>

315. Стало відомо, скільки українці витрачають на їжу URL : <https://economics.unian.ua/finance/10250745-stalo-vidomo-skilki-ukrajinci-vitrachayut-na-jizhu.html>

316. Цілі у сфері сталого розвитку.

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/education/>

317. Шамис Е., Антипов А. Теория поколений. Маркетинг Менеджмент. 2007. № 6. URL: <http://old.e-executive.ru/publications/>

318. Botkin J.W., Elmanda M., Malitza M., 1979

319. Wissema J. Towards the Third Generation University: Managing the University in Transition. Cheltenham: Edward Elgar, 2009. 272 p.
320. Clark B. Collegial Entrepreneurialism in Proactive Universities: Lessons from Europe. *Change*. 2000. Vol. 32. No. 1. Pp. 10–19. URL : man.hse.ru/univman/msg/144983.html
321. Slaughter S., Leslie L. Academic Capitalism: Politics, Policies and the Entrepreneurial University. Johns Hopkins UP: 1997. 296 p.
322. Ryan Jenkins, HR Daily Advisor. Generation Z vs. Millennials: The 8 Differences You Need to Know By Ryan Jenkins, Author. International Keynote Speaker Sep 25, 2017 HR Management URL : <https://hrdailyadvisor.blr.com/2017/09/25/generation-z-vs-millennials-8-differences-need-know/>
323. Lee, J. Key Trends in Higher Education. *Academic American*. 2004. V. 1, № 1. P. 21-36.
324. Кармаев А.Г. Организационно-педагогические основы инновационных образовательных процессов в школе: автореферат дис. д-ра пед. наук. М., 1997.
325. Nicholls A. *Managing Educational Innovations* [Текст] / A. Nicholls – London, 1983. – 276 p.
326. Ляудис В.Я. Психология инновационного обучения в диалоге с культурно-исторической психологией Л.С. Выготского // *Известия академии педагогических наук*. М., 1996. С. 74-81.
327. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / уклад. О. Є. Антонова. вид. 2-ге, доп. і перероб. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 100 с.
328. Бабенко А. Л. Сутність і зміст понять «інтеграція» та «інтеграційне заняття». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. 2015. №37. С. 9–12.
329. Мариновська О. Інтегральна технологія навчання: від теорії до практики. *Початкова освіта*. 2011. №32 (608). С. 3–5.
330. Сакун А.Ж., Якайтис І. Організаційно-структурне удосконалення механізмів державного управління інноваційним розвитком освіти та науки в Україні // *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. – 1(1), 2018.– С. 94-101

331. Коновальчук І. І. Інноваційне середовище як засіб розвитку інноваційної компетентності педагогів загальноосвітніх закладів. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. Житомир, 2014. Вип. 4 (76). С 62-66.
332. Інновації як основа змін освітньої практики. Інформаційно-методичний збірник /Упорядник Г.О. Сиротенко. – Полтава: ПОІППО, 2005. – 160 с.
333. М'яленко В. В. Психологія професійної самореалізації молоді: монографія. Київ : Міленіум, 2016. 104 с.
334. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 114 с.
335. Пуховська Л. Сучасні підходи до професіоналізму вчителя в різних освітніх системах. Шлях освіти. 2001. №1. С. 21–25.
336. Ребуха Л. З. Інноваційні процеси вищої школи: технологічний аспект. Теорія і практика розвитку наукових знань (частина III): матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28-29 груд. 2017 р.). Київ: МЦНД, 2017. С. 35–36.
337. Освіта України. Збірник законів: додаткове видання / за ред. Борисенко С.О. – Х.:Бурун книга, 2007. – С.4.
338. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України. [монографія]. – К, 2008. – С. 9.
339. Енциклопедія освіти / Акад.пед.наук. України. /за ред.. Кремень В.Г. – К.: Юрінком інтер, 2009. – С. 339.
340. Ващенко Л.М. управління інноваційними процесами в загальній середній освіті. [монографія]. – К: Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. – 380с.
341. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. – К.:2004. – 352с.
342. Попова О.В.Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні. – Харків: ОВС, 2001. – 256с.
343. Радкевич О.В. Дослідницькі засади діяльності педагога професійної школи. Професійно-технічна освіта. 2006. №4.
344. Гнеденко Б.В. О специальных курсах и семинарах естественно-научного и прикладного характера //Сборник научно-методических статей по математике. Вып.15. – М.: Высшая школа, 1988. – С.4-9.
345. Семенишина І.В. Деякі шляхи реалізації прикладної спрямованості навчання математики при підготовці військових спеціалістів вищої кваліфікації. / Наук. праці Кам-Под. нац.універ. імені Івана Огієнка. Збір. Звітної конференц.Вип.9.Том.2. – С.112-116.

346. Бахтіярова Х. Ш. Інноваційні технології навчання: навч. посібник / Х. Ш. Бахтіярова, А. В. Арістова, С. В. Волобуєва. – Київ: НТУ, 2017. URL: <https://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2019/01/18/itn/>
347. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. (Проект) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
348. Луценко Г. В. Аналіз особливостей впровадження проблемно-орієнтованого навчання у системі вищої освіти України [Електронний ресурс] / Г. В. Луценко, Л. В. Козуля // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 138. – С. 91-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_138_21
349. Полат Е. С. Метод проектов / Полат Е. С. // Метод проектов в университетском образовании / [под общ. ред. М. А. Гусаковского]. – Минск : БГУ, 2008. – С. 34–42.
350. Юханов Ю. В. Методические аспекты применения кейс-метода в обучении студентов физике : (на примере темы "Электромагнитные волны радиодиапазона") / Ю. В. Юханов, Е. В. Донскова, Д. В. Семенихина // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2020. – № 5. – С. 49-54.
351. Сурмин Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні / Ю. П. Сурмин // Вісник НАДУ. – 2015 – №2. – С.19–28.
352. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів на основі методу аналогії у навчанні фізики (на нефізичних факультетах): монографія. – Полтава : Полтавський університет споживчої кооперації України, 2008. – 109 с.
353. Шевчук М. О. Синектика як метод активізації творчого мислення студентів / М. О. Шевчук // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 1. – С. 111–114.
354. Терещенко Н. В. (2012). Інтелект-карти – сучасні інноваційні соціальні технології навчання в системі освіти / Н. В. Терещенко // Вчені записки. 1. – 2012. – 4. С. 139–145.
355. Юрченко А. О. Віртуальна лабораторія як складова сучасного експерименту / А. О. Юрченко, Ю. В. Хворостіна // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла». – 2016. – Вип. 2 (39) . – С. 281-283.
356. Гулінський О. Г., Совкова Т. С. Віртуальні лабораторії у сучасних технологіях навчання шкільного курсу фізики // Trends in the development of modern scientific thought: the Proc. of the X th International scientific and practical conference «Trends in the development of modern scientific thought», November 23-26, 2020 p., Vancouver, Canada. – P. 221-223.

357. Жалдак М. І. Вступ до теорії ймовірності і математичної статистики в шкільному курсі математики / М. І. Жалдак // Математика в рідній школі. – 2017. – №5 (187). С. 16-21.

358. Воробьев А. Е. Основы технологии «перевернутого обучения» в вузах [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovy-tehnologii-perevernutogo-obucheniya-v-vuzah/viewer>.

359. Морзе Н. В. Використання технологій «перевернутого» навчання на основі відео-матеріалів / Н. В. Морзе, Л. О. Варченко-Троценко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – 2019. – 21. – С. 9–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2019_21_4.

360. Григорьева О. Н. Перевернутое обучение в образовательном процессе: сущность, преимущества, ограничения / О. Н. Григорьева // Высшая школа. – 2018. – № 6. – С. 50-53.

361. Бухарестская декларация по этическим ценностям и принципам высшего образования в Европейском регионе [Электронный ресурс] // CEPES, Бухарест. – 2004. - <http://www.sde.ru/files/t/pdf/2.pdf2>.

362. Конституція України: подарункове видання / упоряд.: Л. І. Бірюк, Н. І. Адамчик, Є. Г. Кудлай [та ін.]. Київ: ВАІТЕ, 2021. 324 с

363. Там же, с. 59

364. Бывальцев В.А., Степанов И.А., Белых Е.Г., Калинин А.А., Бардонова Л.А. Плагиат и академическая добросовестность в науке // Вестник РАМН. 2017. №4.

365. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

366. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

367. Варава І. М. Проблема академічної доброчесності у сучасному суспільноосвітньому середовищі. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова (66)2019. Київ, 2019. С. 22-26.

368. Бойченко Н.М. Етичні аспекти університетських цінностей https://revolution.allbest.ru/ethics/01127466_0.html

369. Мовчан В. С. Етика: навч. посіб. / В. С. Мовчан. К.: Знання, 2007. 483 с. 398).

370. Зінченко О.В. Деякі аспекти професійної етики викладача / О.В. Зінченко // Тези доповідей та повідомлень учасників VI конференції "Школа професійної майстерності". - Х. : Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2012. - С. 18-21.

371. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтяррової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

372. Тодорова І. Психологічні чинники толерантності студентів до академічної недоброчесності. Психологія і особистість. 2019. № 2. С. 116–131. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2019.2.177352>.,

373. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози / А.Колесніков //Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. – 2019. - вип.24. :<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38304/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2.pdf>

374. Етичний кодекс ученого України // Бюлетень ВАК. 2009. № 6. С. 15-18

375. Як посилити політику доброчесності ЗВО? Академічна доброчесність. Інформаційний бюлетень Випуск №12, лютий 2021р. <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-12.pdf>

376. Прес-конференція “Презентація проєкту “Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти”, 23.10.2020,

<https://saiup.org.ua/novyny/pres-konferentsiya-prezentatsiya-proyektu-initsiatyva-akademichnoyi-dobrochesnosti-ta-yakosti-osvity/>

377. Ромакш, В. В. Академічна чесність як політична проблема / В. В. Ромакш // Наук. пр. / Миколаї'в. держ. гуманіт. ун-т ім. Петра Могили. - Миколаї'в, 2002. - Вип. 12. - С. 165-170.

378. Култаєва М. Д., Прокопенко І. Ф., Радіонова І. О., Троцько Г. В. Соціологія глобалізації. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2007. 266 с.

379. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. К. Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.

380. Сушенцева Л. Професійна мобільність як сучасна педагогічна проблема. Креативна педагогіка: наук.-метод. журн. 2011. Вип. 1. С. 129-136.

381. Хом'юк І. В. Теоретико-методичні засади формування базового рівня професійної мобільності майбутніх інженерів: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2012. 379 с.

382. Кузьміч Т.А. Проектування педагогічного простору для стимулювання внутрішньої і зовнішньої мобільності учасників навчально-виховного процесу: метод. рек. Херсонська академія неперервної освіти. Херсон, 2012. 18 с.

383. Андрущенко В. Академічна мобільність в українському просторі вищої освіти: реалії, виклики та перспективи розвитку. Вища освіта України. 20016. №2 с. 5-11.

384. Стрельников В. Підготовка викладачів до проектування дидактичних систем. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2006. № 2. С. 9–23

385. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 439 с.

386. Special Features in City School Systems. United States Bureau of Education. Washington: Govt. Print. Off., 1913. (Statistics of land-grant colleges and universities, Vol. 3, Issues 31–45).

387. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/

388. Закон України «Про вищу освіту»: від 05.02.2021р. № 1216-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 26.02.2021).

389. Закон України «Про освіту»: від 05.11.2020 р. № 978-IX. Законотворчість: база даних/Верхов. Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.01.2021).

390. Budagov R.A. Man and his language / R.A. Budagov. - М .: Izd-vo MGU, 1970.

391. Gamkrelidze T.V. Linguistic typology and Indo-European reconstruction. Izvestiya AN SSSR. - Ser. lit. and language. 1977. № 3. V. 36.

392. Humboldt von W. Language and philosophy of culture. М., 1985. P. 378.

393. Zhayvoronok V.V. Word in the ethnological context // Linguistics. 1996, № 1. Pp. 12 - 13.

394. Zhayvoronok V.V. Ukrainian ethnolinguistics: some aspects of research // Linguistics. 2001, № 5. Pp. 48 - 63.

395. Krasnykh V.V. Ethnopsycholinguistics and linguoculturology: Course of lectures. М .: ITDGK "Gnosis", 2002. 284 p.

396. Potebnya A.A. Thought and language. К., 1991. P. 98.

397. Potebnya A.A. About some symbols in Slavic folk poetry: a fragment // Aesthetics and poetics. М.: Iskusstvo, 1996. P. 223 - 227.

398. Sapir E. Selected works on linguistics and culturology. М., 1993. P.243.

399. Stepanov Yu. S. French stylistics. М .: Higher School, 1995. 120 p.

400. Tolstoy N.I. Ethnolinguistic dictionary of Slavic antiquities. M., 1984. - 172 p.
401. Tomakhin G.D. Realities in language and culture // Foreign languages in school, 1997, № 3.
402. Tomasheva I.V. The concept of "lacuna" in modern linguistics. Emotional lacuna // Language and emotions: Sb. scientific tr. / VGPU. Volgograd: Peremen, 1995. 125p.
403. Ethnocultural stereotypes in the Slavic folk tradition. M., "Indrik", 2005. 288 p.
404. Vendryes, J. V. (2001). Dil ve Düşünce, Çev: Berke Vardar, Multilingual, İstanbul.
405. Kozan, O. (2019). Dil Dizgesinde Eşdizimlilik: Öğretim Odaklı Dilbilimsel Betimleme Örneği, Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 5(2), 251-266.
406. Şahmatov, A.A. (2001). Sintaksis russkogo yazıka, URSS Moskva.
407. Lekant, P.A. (2004). Sintaksis prostogo predlojeniya v sovremennom russkom yazıke, Uçebnoe posobie, Vısşaya şkola, Moskva.
408. Glazunova, O.İ. (2011). Grammatika russkogo yazıka v uprajneniyah i kommentariyah, Sintaksis, Zlatous, St. Petersburg.
409. Zolotova, G. A., Onipenko, N. K., Sidorova M. Yu. (2004). Kommunikativnaya grammatika russkogo yazıka, M., 1998, 2 izd. M., 2004.
410. Zavyalova, O. S. (2005). Sposobi vrajeniya subyekta v russkom yazıke (k metodike преподаvaniya), Mir russkogo slova, No:3-4, 62-68.
411. Yakushko K.H..Anglijska mova AI sk .URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=723>
412. Yakushko K.H. Anglijska mova GIZ. URL:[https:// elearn. nubip.edu. ua/course /view. php?id=2316](https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316)
413. Neil O' Sullivan, James D. Libbin Agriculture/ Career Paths Express Publishing, 2011. 40 p
414. Yakushko K.H. Rol' terminosystemy tekstu Vehicle parts u formyvanni inshomovnoi kultury spilkuvannia majbutniogo agroinzhenera [The role of «Vehicle Parts» text term system to form the future agrarian engineer's foreign language communicative culture] / URL <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Filol/article/view/11980>

415. Yakushko K.H., Marcin Szwiec Morpheme «land» nesting analysis on the basis of educational texts/ URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/565/534>

Scientific Journal of Polonia University Perodyk Naukowy Akademii Polonijnej 39 Czestochowa, Poland № 2, pp.93-99

416. Yakushko K.H., Pazynych B. (2020) Osnovni pidchody do doslidzhennia terminu «Agronomya» [The main approaches to to investigate the term «Agronomy»] /URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/900/8> Молодий Вчений №6(82) червень, 2020 С.170-172

417. Yakushko K.H., Petrenko M.I. The stages to involve the English statements in order to discuss the achievements of agrochemistry /URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5/26.pdf> 5(69)May, 2019 13-125 Філологічний часопис

276(2017)

418. 35 inspiring Gardening Quotes to Encourage You to Grow Plants

/URL: <https://ecowarriorprincess.net/2020/05/best-inspiring-gardening-quotes-grow/>

419. 171 inspirational gardening quotes and sayings/URL: <https://www.backyardboss.net/171-inspirational-gardening-quotes-and-sayings>

420. Анисимова, Е. Е. (1996). О целостности и связанности креолизованного текста (к постановке проблемы). Филологические науки, (5), 74-85.

421. Головина, Л. В. (1985). Креолизованный текст: закономерности построения. Речевое общение: цели, мотивы, средства. Москва: Институт языкознания.

422. Зирка, В. В. (2005). Языковая парадигма манипулятивной игры в рекламе. (Дис. док. филол. наук). Днепропетровский национальный университет, Днепропетровск.

423. Сорокин, Ю. А. (1990). Креолизованные тексты и их коммуникативная функция. Москва: Наука.

424. Эко, У. (1998). Отсутствующая структура. Введение в семиологию. Москва: ТОО ТК "Петрополис".

425. Пирс Ч. С. (2000). Избранные философские произведения . Москва: Логос

426. Статкевич Л. П. Екологічні виклики сучасності. / Л. П. Статкевич. // Художні феномени в історії світової літератури: перехід мови в письменництво («Екоцентризм: культура і природа»): Тези доповідей III Міжнародної наукової конференції. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – С. 101–102.

427. Ягодзінський С. М. Синергетика як методологічний принцип коеволюції суспільства і природи [Електронний ресурс] / С. М. Ягодзінський – Режим доступу : <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/10854/1/Ягодзінський%20С.%20> – Назва з екрана. – (Дата звернення: 04.11.2021).

428. Криловець Н. В. Мотив осені в натурфілософській поезії Ліни Костенко [Електронний ресурс] / Н. В. Криловець – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/7500/1/61%2B%2B47.pdf> – Назва з екрана. – (Дата звернення: 04.11.2021).

429. Костенко Л. В. Вибране / Ліна Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.

430. Костенко Л. В. Річка Геракліта / Ліна Костенко. – К. : Либідь, 2011. – 244 с.

431. Дзюба І. Є поети для епох / Іван Дзюба. – К. : Либідь, 2011. – 208 с.

432. Поліщуки. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ukrtur.narod.ru/geonas/naselukr/etno/etnogrur/polishuku.htm> – Назва з екрана. – (Дата звернення: 04.11.2021).

433. Енциклопедія історії України: Т 8. Па – Прик / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К. : Наукова думка, 2011. – 520 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1142-7/978-966-00-1142-7.pdf> – Назва з екрана. – (Дата звернення: 04.11.2021).

434. Костенко Л. В. Мадонна Перехресть / Ліна Костенко. – К. : Либідь, 2012. – 112 с.

435. On education: Law of Ukraine of September 5, 2017 № 2145-VIII. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

436. On higher education: Law of Ukraine of July 1, 2014 №1556-VII. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

437. On approval of the License conditions for educational activities: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 30, 2015 № 1187 (as amended by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of May 3, 2020 № 180). Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>.

438. On approval of the National Qualifications Framework: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011 № 1341 (as amended by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 25, 2020 № 519).

439. On the peculiarities of the introduction of the list of branches of knowledge and specialties for which higher education students are trained, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 29, 2015 № 266: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 6, 2015 № 1151. Access mode:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15#Text>

440. Classifier of professions DK 003: 2010: The National Classifier of Ukraine was approved by the Order of Derzhspozhyvstandart dated July 28, 2010 № 327 (as amended on August 18, 2020 № 1574). Access mode:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>.

441. Горлов А. С. Проблемы совершенствования системы индивидуальной подготовки юных бегунов на короткие дистанции 100-200 м: монография / А. С. Горлов. – Х. : Изд-во «Підручник НТУ "НТУ"», 2014. – 240 с. – На рус. яз.

442. Платонов В. М., Сахновський К. П. Підготовка юного спортсмена. – Київ: Радянська школа, 1988. – 288 с.

443. Платонов В. М., Булатова М. М. Фізична підготовка спортсмена: Навчальний посібник. – Київ: Олімпійська література, 1995. – 336 с.

444. Платонов В. М. Адаптація в спорті. – Київ: Здоров'я, 1988. – 216 с.

445. Планирование и организация подготовки бегунов на короткие дистанции в годичном цикле: Методическая разработка / Сост. Е. Е. Аракелян, А. В. Левченко, Н. Н. Романова. – Москва: ГЦОЛИФК, 1986. – 30 с.

446. Воробьев А. Н. Принцип индивидуализации – фикция или закономерность в современном тренировочном процессе! // Теория и практика физической культуры, 1986. № 6. – С. 29-31.

447. Аршавский И. А. Роль А. А. Ухтомского в разработке проблем вработывания, работоспособности и утомления (особенности, характеризующие эти состояния в различные периоды) // Физиологический журнал СССР им. Сеченова. – 1975. № 6. – С. 61.

448. Верхошанский Ю. В. Принципы организации тренировки спортсменов высокого класса в годичном цикле. // Теория и практика физической культуры. – 1991. №2. – С. 32-34.

449. Волков Н. И. Работоспособность и управление тренировочным процессом. Спорт в современном обществе. Всемирный научный конгресс: Биология, биомеханика, биохимия, медицина, физиология. – Москва: ГЦОЛИФК, 1980. – С. 249.

450. Функція серця у юних спортсменів / С. А. Душанін, В. В. Шигалевський. – Київ: Здоров'я, 1988. – 168 с.

451. Верхошанский Ю. В. Программирование и организация тренировочного процесса. – Москва: Физкультура и спорт, 1985. – 176 с.

452. Набатникова М. Я. Развитие научных основ юношеского спорта // Теория и практика физической культуры. – 1983. № 11. – С. 45.
453. Основы управления подготовкой юных спортсменов / Под общ. ред. М. Я. Набатниковой. – Москва: Физкультура и спорт, 1982. – 280 с.
454. Сахновський К. П. Теоретико-методичні основи системи багаторічної спортивної підготовки: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика фізичного виховання, спортивного тренування та оздоровчої фізичної культури». – Київ: ДУФВСУ, 1998. – 48 с.
455. Горлов А. С. Програмування тренувального процесу юнаків-спринтерів у відновлювальних мікроциклах підготовчих періодів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика фізичного виховання, спортивного тренування та оздоровчої фізичної культури». – Київ: УДУФВС, 1994. – 24 с.
456. Сахновський К. П. Підготовка спортивного резерву. – Київ: Здоров'я, 1990. – 189 с.
457. Топчиян В. С. Педагогический контроль в системе многолетней подготовки юных бегунов на короткие дистанции. Москва: ВНИИФК, 1979. С. 44-53.
458. Горлов А. С. Изменение педагогических показателей двигательной функции у бегунов-спринтеров 14-17 лет под влиянием восстановительных микроциклов подготовительных периодов. Физическое воспитание студентов: науч. журнал ХГАДИ под ред. С. С. Ермакова. – Харьков: ХГАДИ, 2011. № 4. – С. 22-26.
459. Горлов А. С. Изменение физиологических показателей двигательной функции у бегунов-спринтеров 14-17 лет под влиянием восстановительных микроциклов подготовительных периодов // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Збірник наук. праць ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2011. № 3(15). – С. 92-96. 11.
460. Абрикосова М. А. и др. Исследования кумулятивного эффекта восстановительных мероприятий в недельном тренировочном цикле // Жур-л ВНИИФК СССР: Физиологические основы управления восстановительными процессами в условиях спортивной деятельности. 1980. – С. 53-67.
461. Волков В. М. Восстановительные процессы в спорте. – Москва: Физкультура и спорт, 1977. – 144 с.
462. Горкін М. Я. Деякі функціональні показники відновного періоду після вправ на швидкість // Матеріали наукової конференції по підсумках НДР КДІФК. – Київ, 1969. – С. 49-50.
463. Зотов В. П. Відновлення працездатності в спорті. – Київ: Здоров'я, 1990. – 200 с.

464. Солодков А. С. Физиологические закономерности адаптации спортсменов к физическим нагрузкам: Тезисы докл. XIX Всесоюз. конф. «Физиологические механизмы адаптации к мышечной деятельности» (Волгоград, 20-23.09. 1988 г). – Волгоград: ВИФК, 1988. – С. 335-337.

465. Фомин В. С. Системные механизмы адаптации организма к спортивной деятельности: Тезисы докл. XIX Всесоюз. конф. «Физиологические механизмы адаптации к мышечной деятельности» (20-23.09. 1988 г). – Волгоград: ВИФК, 1988. – С. 361-362.

466. Горлов А. С. Обоснование динамики работоспособности юношей-спринтеров 14-15 лет в подготовительных периодах годового цикла тренировки // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за ред. проф. Єрмакова С. С. – Харків: ХДАДМ, 2008. №7. – С. 34-37.

467. Годик М. А. Педагогические основы нормирования и контроля тренировочных и соревновательных нагрузок: автореф. дисс. На соискание ученой степени д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры». – Москва, 1982. – 48 с.

468. Андрухів І. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Луг», «Пласт» – Івано-Франківськ, 1992.– 79 с.

469. Вацеба О. Нарис з історії західноукраїнського спортивного руху / О. Вацеба. – Івано-Франківськ, 1997. – 230 с.

470. Гуйванюк М. Січовий рух у Галичині та Буковині (1900 – 1914 рр.) – Чернівці, зелена Буковина, 2009. – 254 с.

471. Животко А. Історія української преси: Навчальний посібник для студентів факультетів журналістики вищих закладів освіти. – К.: Наша культура і наука, 1999 – 368 с.

472. Історія українського футболу. www.ukrsoccerhistory.com

сайт: <http://chervone.com/forum/46-790-1>

473. Кобрин Б., Михалюк Ю. Львівське коріння українського футболу. – Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2005. – 72 с.

474. Леник В. Українська організована молодь (молодіжні організації від початків до 1914 р.). – Львів:, 1993. – 181 с.

475. Михалюк Ю. Таємниці львівського футболу (Книга I). — Львів: ЛА «Піраміда», 2004. – 192 с.

476. Михалюк Ю., Мелех Р., Назаркевич Ю. Історія українського футболу – Львів , 1999.

477. Нога О. П. Світ львівського спорту 1900—1939 рр. Спорт досягнення, товариства, архітектура, вбрання, мистецтво. — Львів: НВФ «Українські технології», 2004. — 784 с.

478. Папенко Є.М. Зародження чеських і польських сокільських організацій в Австро-Угорській імперії у другій половині XIX ст. та їхній вплив на створення українського «Соколу» – Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2015, вип. 43. – с. 140 – 144

479. Спортове Товариство «Україна» (Львів). До 80-річчя заснування: Альманах. Ред. кол. Й. Лось та ін. – Львів: Світ, 1991. – 136 с.

480. Трофим'як Б. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга пол. XIX – перша пол. XX ст.) – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 696 с.

481. Усі шляхи ведуть до Львова. Спорт UA. Олена Садовник, «Спортивна газета» –1917

482. Футбольний атлас України. Довідково – статистичне видання за підсумками десяти чемпіонатів України з футболу (1992 – 2001)

483. Шах С. Львів – місто моєї молодости. – Ч.3, с. 84

484. Бондаренко О.М. Цінність здоров'я серед пріоритетів студентської молоді / О.М. Бондаренко, М.Г. Чобітько // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», 2010. – Випуск 3. – С.160–166.

485. Бутов Р.С. Здоровий спосіб життя, як один з основних чинників збереження та зміцнення здоров'я / Р.С. Бутов // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», 2009. – Випуск 2. – С.144–146.

486. Бойко Ю. С. Формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Умань, 2015. – 268 с.

487. Футорный С. М. Здоровьесберегающие технологии в процессе физического воспитания студенческой молодежи : монография. Киев : Полиграфсервис. 2014. 304 с.

488. О. Адаменко · Шляхи реалізації моделі формування здорового способу життя студентської молоді засобами фізичної культури у закладах вищої освіти / О. Адаменко, О. Литвиненко, Н. Борецька // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – № 2 (65), травень 2019, с. 11.15.

489. Аносов І. П. Здоров'язбережувальні освітні технології у професійнопедагогічній підготовці вчителя / І. П. Аносов, С. С. Ізбаш // Педагогіка здоров'я : зб. наук. праць IV Всеукраїнської наук.-практ. конф. / [за заг. ред. І. Ф. Прокопенка]. — Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2014. — С. 22—28.

490. Литвиненко О.М. Формування здорового способу життя в студентській молоді / О.М. Литвиненко // Педагогіка. Наукові праці. – 2013. – Вип. 146, Том 158. – С. 42-46.

491. Лобань Г.А. Формування здорового способу життя студентів як запорука суспільного та економічного розвитку держави / Лобань Г.А., Зачепило С.В., Коваленко Н.П., Ганчо О.В., Комишан І.В. // ВІСНИК ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія». - Том 15, Випуск 2(50). – С.30-32.

492. Підлісна В. Принципи здорового способу життя студентської та учнівської молоді / В. Підлісна, М. Гуска // Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 3. – С. 149–153.

493. Герасименко С. Особливості формування мотивації до здорового способу життя в студентів / Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 27, том 1, 2020. – С. 265-269.

494. Закон о спорте КНР: http://www.npc.gov.cn/wxzl/gongbao/2000-12/05/content_5004646.htm

495. Національної програми КНР щодо зміцнення здоров'я на 2014-2020 (2013). <https://www.cnki.com.cn/Article/CJFDTotat-WSGB201404007.htm>

496. Куріпка Т.І., Бондаренко А.О.. Ключові компоненти професійної компетентності вчителя. Управління школою» № 19–21 (427–429) липень 2014 р. – С.63-65

497. Навчальна програма вибіркової дисципліни «Теорія і методика викладання оздоровчої ходьби та бігу», ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020.8 с. https://drive.google.com/drive/folders/12_HvlUKXaf3AJ17edr0Jijh266tbiVVM

498. Cullum, B. (2016). Is China's Paralympic Dominance Reflected In Their Support For Disabled People? Retrieved from https://www.vice.com/en_uk/article/mgzb54/is-chinasparalympic-dominance-reflected-in-their-support-for-disabled-people

499. School of Education (Normal School for Physical Education). <https://en.bsu.edu.cn/Schools/AcademicDivisionofSportsandHealth/0dadd68119f8429ea2fd17e1394cef74.htm>

500. School of Phycology. <https://en.bsu.edu.cn/Schools/AcademicDivisionofSportsandHealth/98779e7fc293432789c6c6ed28709a05.htm>

501. School of Sports Science and Physical Education. Nanjing Normal University <http://schools.njnu.edu.cn/sports>

502. School of Strength and Conditioning/ <https://en.bsu.edu.cn/Schools/AcademicDivisionofSportsandHealth/2446e0bbe28b46519b16d30556302800.htm>

503. Capital University of Physical Education and Sports.
<http://cupes.admissions.cn/>

504. Shanghai University of Sport.
<http://sus.admissions.cn/info/Shanghai%20University%20of%20Sport>

505. Сайт факультету фізичної культури та спорту Нанкінського педагогічного університету <http://schools.njnu.edu.cn/sports/>

506. Магістратура факультету фізичної культури та спорту Нанкінського педагогічного університету <http://en.njnu.edu.cn/academics/physical-education-ms>

507. Робоча програма курсу «Принципи спортивної науки» факультету фізичної культури та спорту Нанкінського педагогічного університету “体育学原理”教学大纲南京师范大学体育科学学院, 2020, 24 页

508. Робоча програма курсу «Логіка» факультету фізичної культури та спорту Нанкінського педагогічного університету “逻辑学”教学大纲南京师范大学体育科学学院, 2019, 18 页

509. Робоча програма курсу «Фізичне виховання» факультету фізичної культури та спорту Нанкінського педагогічного університету “体育”教学大纲南京师范大学体育科学学院, 2021, 20 页

510. Робоча програма курсу «Теорія та методика основних наукових досліджень» факультету фізичної культури та спорту Нанкінського педагогічного університету “基础研究的理论与方法”教学大纲南京师范大学体育科学学院, 2019, 21 页

511. Робоча програма курсу «Вивчення спортивної навчальної програми та фізичного виховання» факультету фізичної культури та спорту Нанкінського педагогічного університету “体育课程与体育研究”教学大纲南京师范大学体育科学学院, 2020, 22 页

512. Абрамов Є.В. Адаптація військовослужбовців, звільнених в запас як інструмент забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці. Економіка і організація управління. 2016. № 22. – С. 259-265.

513. Буряк О.О. Гіневський М.І. Соціальна адаптація армії України до нових умов існування . Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. – 2014. № 4(41). – С. 160-166.

514. Довга тінь Донбасу: Реінтеграція ветеранів та зміцнення суспільної єдності в Україні. Global Public Policy Institute. Berlin P.60.

515. Красильщиков А.Л. Соціальна адаптація звільнених у запас військовослужбовців (проблеми та досвід їх вирішення в Україні та зарубіжних країнах). Демографія та соціальна економіка .2005. № 2. — С. 117-125.

516. Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»: Закон України від 06.05.2014 № 1233- VII. – <https://zakon.rada.gov.ua>

517. «Про громадські об'єднання» Закон України від 22 бер. 2012 р. №4572-VI/Офіц. вісн. України. 2012. 27 квіт. (№ 30). С. 26.

518. Шумейко А.П. Види реадптації і психореабілітації учасників бйових дій. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2017. Вип. 21. С. 220-229.

519. Бутенко В., Пономаренко Г. Актуальні проблеми профілактики злочинності серед молоді. Соціально-правовий захист молоді: зб. наук. статей / заг. ред.: І. В. Козубовська, В. М. Великий. Ужгород, 2002. С. 39–47.

520. Дахно Р. Девіантна поведінка учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів як психолого-педагогічна проблема. Рідна школа. 2005. № 11. С. 10–13.

521. Гурлева Т. Г. Діагностика та корекція відповідальності у підлітків. Практична психологія та соціальна робота. 1999. № 5. С. 2–4.

522. Шандрук С. Формування ціннісних орієнтацій молоді та її соціалізація засобами масової інформації. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету. Серія. Педагогічні науки. 2001. Вип. 38. С. 169–174.

523. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Сучасні орієнтири превентивної педагогіки. Педагогіка і психологія. Вісник АПН України. 2005. № 2. С. 17–25.

524. Соціологія : підручник для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В. Г. Городяненка. Київ : Академія, 2005. 560 с.

525. Парфанович І. І. Теоретико-методичні засади профілактики девіантної поведінки дівчат загальноосвітніх шкіл: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05 / Іванна Іванівна Парфанович К., 2014. 478 с.

526. Охрімчук Р. Багатолика агресія. Початкова школа. 2003. № 6. С. 4–7.

527. Курс кримінології: особлива частина: підручник : у 2 кн. Кн. 2; за заг. ред. О. М. Джужи. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 480 с.

528. Лактіонова Г. М. Велике місто як середовище соціалізації (теоретико-методологічний аспект). Соціально-педагогічні та медико-психологічні заходи протидії вживанню наркогенних засобів неповнолітніми і молоддю: наук.-метод. посібник / упоряд. О. І. Пилипенко. К.: А.Л.Д., 1995. С. 16–32.

529. Кайдалова Л. Г. (2010) Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах: монографія. Харків: НФаУ, 411 с. Доступно: <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/8112>

530. Чернописка, О. (2016). Особливості викладання елективного курсу «Психологія спілкування» студентам фармацевтичного факультету заочної форми

навчання. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологічні науки, (2), 255-263.

531. Рева Т. (2016) Теоретичні концепти компетентнісного підходу у фармацевтичній освіті. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, Вип. 1-2, 127-131. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2016_1-2_26.

532. Чхало О. М. (2018) Удосконалення навчальних посібників з аналітичної хімії з використанням можливостей мережних технологій. Проблеми сучасного підручника, Вип. 21, 423-431. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>

533. Сафонов Є.І., Чернавський А.Ю. (2019). Автоматизація складання робочих програм навчальних дисциплін. Вісник Югорського державного університету, 15 (2), 33-40. DOI: <https://doi.org/10.17816/byusu20190233-40>

534. Dyussebayeva A.N., Sultanova B. K. (2019) Research of the process of creating a work program for an academic discipline. Colloquium-journal, 2-1 (26), 26-27. Available at: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36850749>

535. Nagro, Sarah A., Fraser, Dawn W., Hooks, Sara D. (2019). Lesson Planning With Engagement in Mind: Proactive Classroom Management Strategies for Curriculum Instruction. *Intervention in School and Clinic*. 54 (3), 131-140. DOI:10.1177/1053451218767905.

536. Bolotnikova , A. (2021). TEACHING ELECTIVE COURSES USING THE CASE STUDY METHOD. Збірник наукових праць ЛОГОΣ. <https://doi.org/10.36074/logos-01.10.2021.v2.04>

537. Bolotnikova , A. (2021). BUSINESS GAMES AS A METHOD OF LEARNING IN MODERN REALITIES. Proceeding of the I International Scientific and Theoretical Conference «FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE IN THE PANDEMIC'S ERA. <https://doi.org/10.36074/scientia-03.12.2021>

538. Keevy, James; Chakroun, Borhene (2015). Level-setting and recognition of learning outcomes: The use of level descriptors in the twenty-first century (PDF). Paris, UNESCO. pp. 129–131. ISBN 978-92-3-100138-3. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000242887>.

539. Bolotnikova A., Pushkarova Ya. Feedback in distance learning // III International Science Conference “Using the latest technologies”, Groningen, Netherlands, February 26-27, 2021, p. 62-63.

540. King, Alison (1993). From sage on the stage to guide on the side. *College Teaching*. 41 (1), 30–35. doi:10.1080/87567555.1993.9926781.

541. Abeysekera, Lakmal; Dawson, Phillip (2015). Motivation and cognitive load in the flipped classroom: definition, rationale and a call for research. *Higher Education Research & Development*. 34(1), 1–14. doi:10.1080/07294360.2014.934336

542. Sharma, Neel, Lau, C.S, Doherty, Iain, Harbutt, Darren (2015). How we flipped the medical classroom. *Medical Teacher*. 37(4), 327–330. doi:10.3109/0142159x.2014.92382

543. Kettle, Maria (2013). Flipped Physics. *Physics Education*. 48(5), 593–596. Bibcode:2013PhyEd..48..593K. doi:10.1088/0031-9120/48/5/593.

544. Mastmeyer, A. (2020). Quantitative and Qualitative Evaluation of Transforming to Flipped-Classroom from Instruction Teaching using Micro Feedback Loops. *Manuscript Work in Progress*: 1–42. doi:10.5281/zenodo.4000357.

545. Europass Teacher Academy. Flipped classroom (2020). Available at: <https://www.teacheracademy.eu/course/flipped-classroom/>

546. Bolotnikova, A., & Pushkarova, Y. (2021). THE MODEL OF «FLIPPED» CLASS. *ГРААЛІ НАУКИ*, (1), 329-332. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.070>

547. Bolotnikova A.O. (2021) COMPILATION OF THE CURRICULUM ACADEMIC SUBJECT OF THE ELECTIVE THEORETICAL COURSE FOR TRAINING IN DISTANCE CONDITIONS. *Interaction of society and science: problems and prospects. Abstracts of III International Scientific and Practical Conference*, 231-233. URL: <https://isg-konf.com>. Available at : DOI: 10.46299/ISG.2021.II.III

548. Нагро, Сара А., Фрейзер, Доун В., Хукс, Сара Д. (2019). Планування уроків із залученням розуму: проактивні стратегії управління класом для викладання навчальних програм. *Втручання в школу та клініку*. 54 (3), 131-140. DOI: 10.1177/1053451218767905.

549. Safonov E.I., Chernavskij A.YU. (2019). Avtomatizaciya sostavleniya rabochih programm uchebnyh disciplin. *Vestnik Yugorskogo gosudarstvennogo universiteta*, 15 (2), 33-40. DOI: <https://doi.org/10.17816/byusu20190233-40>

550. Пушкарьова Я. М., Зайцева Г. М., Калібабчук В. О. (2021) Особливості викладання елективного курсу “Основи хімічної метрології” студентам фармацевтичного факультету заочної форми навчання на основі онлайн-контенту. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “PLANTA+. Наука, практика та освіта”*, 579-582.

551. Зайцева Г. М. Я. М. Пушкарьова, В. О. Калібабчук (2020) Робоча програма навчальної дисципліни «Основи хімічної метрології» для студентів за напрямом підготовки 22 «Охорона здоров'я», спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» заочної форми навчання. Київ: НМУ імені О. О. Богомольця, 9 с.

552. Pushkarova Ya., Chkhalo O., Reva T., Zaitseva G., Bolotnikova A. (2021) Teaching of the course ‘Analytical Chemistry’ using tools of the Moodle in Bogomolets National Medical University. Abstracts of XXXII International Scientific and Practical Conference “Actual problems of modern science and practice”, p. 198-200.

553. Авдіянц Г. Г. Формування духовних потреб молодших школярів у сім'ї: автореф. дис... на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13. 00. 07 «Теорія і методика виховання». Луганськ, 2001. 20 с.

554. Словник української мови: В 11 томах. К. : Наукова думка, 1970-1980.

555. Словник іншомовних слів Мельничука [Електронний ресурс] URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53382/282825.html>

556. Категоричний імператив Канта [Електронний ресурс] URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

557. Філософський енциклопедичний словник [ред. кол.: В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький та ін.]. Київ: Абрис, 2002. 742 с.

558. Чупрій Л. Моральні цінності як основа відродження української нації // Рідна школа. 2003. № 10. С. 23–25.

559. Ващенко Г. Виховний ідеал: підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. 3-є вид. Полтава: Полтавський вісник, 1994. URL: <https://studfile.net/preview/8947890/page:7/>

560. История педагогики на пороге XXI века: историография, методология, теория: [в 2 ч.]. М.: Ин-т теории образования и педагогики РАО, 2000. Ч. 2: Теоретические проблемы истории педагогики / ред. Г.Б.Корнетов, В. Г. Безрогов. 2001. 328 с.

561. Франко І. Одвертий лист догал[лицької] української молоді // Зібрання творів : У 50-ти томах. К. : Наукова думка, 1976. Т. 45: Філософські праці. С. 401-409.

562. Єсельчик С. Українофіли: світ українських патріотів другої половини XIX ст. Київ: КІС, 2010. 272 с.

563. Винайдення традиції / За ред. Е. Гобсбаума та Т. Рейнджера. 2-ге вид., випр. 2010. 448 с.

564. Зеров М. Українське письменство. К.: Основи, 2002. 1301 с.

565. Винниченко В. Краса і сила / Авт. передм. І. Дзеверін. К.: Дніпро, 1989. 752 с.

566. Лопушан Т. В. Десакралізація образу українського селянства в творчості Володимира Винниченка // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – 2015 : сборник научных статей / под ред. Е. Е. Иванова. Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2016. С. 328-336.

567. Квітка-Основ'яненко Г. Повісті та оповідання. Драматичні твори. К.: Наук. думка, 1982. 389 с.

568. Боровиковський Л. Подражаніє Горацію. URL: <https://ukr-lit.com/levko-borovikovskij-podrazhaniye-goraciyu/>

569. Шевченко Тарас. «Садок вишневий коло хати» // Твори в п'ятьох томах. К.: Дніпро, 1970-1971. Т. 2. С. 14.

570. Грабович Г. Поет як міфотворець. Семантика символів у творчості Тараса Шевченка. 2-е випр., авториз. вид. / Перекл. з англ. С. Павличко. К.: Часопис «Критика», 1998. 207 с.

571. Нечуй-Левицький І. С. Твори : в 2 т. Т. 2 : Повісті та оповідання [упорядкув. і прим. Н. О. Вишневської ; ред. Н. Є. Крутікова]. К. : Наукова думка, 1986. 638 с.

572. Постанова Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р. «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-p>

573. Бедзір Н. П. (2017). Наукова комунікація: методи оприлюднення результатів наукового дослідження: робоча навчальна програма. Ужгород: Ужгородський національний університет. 17 с. Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/24746>

574. Перепелиця О. М. (2016). Підготовка наукових публікацій та презентація результатів дослідження: програма навчальної дисципліни. Харків: Харківський національний університет ім. Каразіна. 20 с. Режим доступу: <https://www.univer.kharkov.ua/docs/work/033philos-r3.pdf>

575. Ніколаєва С. Ю. (2017). Підготовка доктора філософії: загальна характеристика освітньо-наукової програми зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». Іноземні мови. 3, 36-47. Режим доступу: <http://fl.knlu.edu.ua/article/view/122613>

576. Ніколаєва С. Ю. (2021). Структура і зміст дисципліни «Наукова комунікація: методи оприлюднення результатів дослідження в галузі освіти». Іноземні мови. 2, 3-9. Режим доступу: <http://fl.knlu.edu.ua/article/view/2356732021>

577. Ніколаєва С. Ю. (2021a). Наукова комунікація: труднощі молодих науковців у написанні наукових статей. «AD ORBEM PER LINGUAS. ДО СВІТУ ЧЕРЕЗ МОВИ». Матеріали міжнародної науково-практичної відеоконференції «Світ цінностей і цінності у світі», 13 – 14 травня 2021 року. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2021, С. 262 – 264.

578. Наказ МОН України № 1220 від 23 вересня 2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19#Text>

579. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. (Інформація та документація). – 3 внесеними поправками. Режим доступу: <https://library.nlu.edu.ua/services/naukovtsyam/item/1806.html>

580. Наказ МОН України від 15 січня 2018 року № 32 «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України». Режим доступу: <https://www.google.com/search?client=opera&q=Порядок+формування+Переліку+наукових+фахових+видань+України%2C+затвердженого+наказом+МОН+України+від+15+січня+2018+року+№+32&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>

581. Allardis R. Distance education in Canada / R. Allardis // International Cooperation, 1999. №1. Pp. 20-23.

582. Arkharova TA Aviation English and its application on the international air routes. M.: Higher. school, 2012. 215p.

583. Bim IL, Sodomova Iv Some topical problems of organizing foreign language teaching in universities. Foreign languages, 2010. №6. P.4-10

584. Vyshnivsky V.V. Organization of distance learning. Creation of electronic training courses and electronic tests: textbook. manual / V.V. Vyshnivsky, M.P. Gnidenko, G.I. Gaidur, O.O. Ilyin. Kyiv: DUT, 2014. 140 p.

585. Polat E.S. Theory and practice of distance learning: [textbook. manual for students. higher ped. textbook institutions] / ES Polat, M. Yu. Bukharkina, MV Moiseeva; under. ed. E. S. Polat. M.: Akademiya, 2004. 416 p.

586. Makarov R.N. Fundamentals of formation of professional reliability of civil aviation flight crew. M: Vozdushnyi transport, 2001. 530 p.

587. Ogienko O.I. Distance pedagogical education: foreign and domestic experience. Guidelines. Kyiv, 2012. 66 p.

588. Anderson T., Elloumi A. Theory and Practice of Online Learning / Eds. T. Anderson, F. Elloumi. - Athabasca University. 2009. 454p.

589. Börje Holmberg. Status and Trends of Distance Education. - London: Kogan Page, 1990. 200 p.

590. Dean P. Effectiveness of combined delivery modalities for distance learning and redent learning. Quarterly Review of Distance Education, 2001.2 (3), P. 247-254

591. Keegen D. Foundations of distance education / D. Keegen. - London and New York: Routledge. - 3 rd revised edition, 1996. 224 p.

592. Rumble G. The planning and management of distance education. - London: Croon Helm, 1986. 90p.

593. Smyrnova-Trybulska E. About Some Basic Aspects of Distance Learning / E. Smyrnova-Trybulska. // Theoretical and Practical Aspects of Distance Learning / Collection of scholarly Papers. Scientific Editor Eugenia Smyrnova-Trybulska. - Visegrad Fund. - Cieszyn, 2009. P. 13-36.

594. Williams, P. E. Defining Distance Education Roles and Competencies for Higher Education Institutions: A Computer-Mediated Delphi Study: Doctoral Dissertation / P. E. Williams. - Texas: A&M, 2000. 182 p. (Dissertation Abstracts International, UMI No. AAT9969029).

595. Vitvytska S. S. Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly: pidruchnyk za modulno-reitynhovoiu systemoiu navchannia dlia studentiv mahistratury. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury, 2006. 384 s. (in Ukrainian).

596. Dychkivska I. M. Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Akademvydav, 2004. 352 s. (in Ukrainian).

597. Kuzminskyi A. Pedahohika vyshchoi shkoly : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Znannia, 2005. 486 s. (in Ukrainian).

598. Nahaiev V. M. Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 2007. 232 s. (in Ukrainian).

599. Ortynskyi V. L. Pedahohika vyshchoi shkoly : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 2009. 472 s. (in Ukrainian).

600. Piatnytska V., Pozdniakova I. Osnovy naukovykh doslidzhen u vyshchii shkoli. Kyiv : Tsentr navch. lit-ry, 2003. 116 s. (in Ukrainian).

601. Pedahohika vyshchoi shkoly: navchalnyi posibnyk / [Kurliand Z. N., Khmeliuk R. I., Semenova A. V. ta in.]; za red. Z. N. Kurliand. 2-he vyd., pererob. i dop. Kyiv : Znannia, 2005. 399 s. (in Ukrainian).

602. Perspektyvni osvithni tekhnolohii: naukovo- metodychnyi posibnyk / za red. T. S. Sazonenko. Kyiv : Hopak, 2000. 560 s. (in Ukrainian).

603. Rezvan O. O. Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli. Kharkiv, KhNADU : «Miskdruk», 2012. 152 s. (in Ukrainian).

604. Sliepkan Z. Naukovi zasady pedahohichnoho protsesu u vyshchii shkoli. Kyiv : NPU, 2005. 239 s. (in Ukrainian).

605. Turkot T. I. Pedahohika vyshchoi shkoly : navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv : Kondor, 2011. 628 s. (in Ukrainian).

606. Fitsula M. M. Pedahohika vyshchoi shkoly : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Akademvydav, 2006. 351 s. (in Ukrainian).
607. Tsekhmistrova H. S. Osnovy naukovykh doslidzhen : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Vydavnychi Dim «Slovo», 2004. 240 s. (in Ukrainian).
608. Yaksa N. Osnovy pedahohichnykh znan : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Znannia, 2007. 357 s. (in Ukrainian).
609. Stynska V. V. Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli : metodychni rekomendatsii. Ivano-Frankivsk, 2016. 65 s. (in Ukrainian).
610. Garcia E., Arias M., Murri N., Serna C. Developing responsive teachers: A challenge for a demographic reality. *Journal of Teacher Education*. 2010. Vol. 61. P. 132–142.
611. Gregory J., Salmon G. Professional development for online university teaching. *Distance Education*. 2013. Vol. 34. P. 256–270.
612. Mc Quiggan C. Faculty development for online teaching as a catalyst for change. *Journal of Asynchronous Learning Networks*. 2012. Vol. 16. P. 27–61.
613. Neumann R., Parry S., Becher T. Teaching and learning in their disciplinary contexts: A conceptual analysis. *Studies in Higher Education*. 2002. Vol. 27(4). P. 405–417. doi: 10.1080/0307507022000011525.
614. Pike G., Smart J., Ethington C. The mediating effects of student engagement on the relationships between academic disciplines and learning outcomes: An extension of Holland's Theory. *Research in Higher Education*. 2012. Vol. 53. P. 550–575.
615. Salmon G., Wright P. Transforming future teaching through “Carpe Diem” learning design. *Education Sciences*. 2014. Vol. 4(1). P. 52–63. doi: 10.3390/educsci4010052.
616. Shulman L. S. Signature pedagogies in the professions. *Daedalus*. 2005. Vol. 134(3). P. 52–59. doi: 10.1162/0011526054622015.
617. Sari Lindblom-Ylännea, Keith Trigwellb, Anne Nevgia and Paul Ashwinc How approaches to teaching are affected by discipline and teaching context. *Studies in Higher Education*. 2006. Vol. 31, No. 3, P. 285–298.
618. John Loughran Is teaching a discipline? Implications for teaching and teacher education. *Teachers and Teaching*. Vol. 15(2). P. 189–203. doi: 10.1080/13540600902875290
619. Lillis T., Turner J. Student writing in higher education: contemporary confusion, traditional concerns. *Teaching in Higher Education*. 2001. Vol. 6(1). P. 57–68.
620. Dyachkova O. V. application of Joint Information Technologies in the educational process / Dyachkova O. V. URL: <http://bit.ly/1WIJvdB>

621. Zakieva L. R., Khadieva F. I. project activity of a teacher [text] // pedagogy: traditions and innovations: materials of the III International Conference. scientific. conf. (Chelyabinsk, April 2013). - Chelyabinsk: bi Komsomol, 2013.p. 6-7. - URL <https://moluch.ru/conf/ped/archive/69/3674/> (application date: 29.01.2018).

622. Ivanova Z. Z. methodology of formation of constructive skills in future primary school teachers // Bulletin of Agu. 2010, No. 2(4), pp. 92-96.

623. Ivanova, E. M. The concept of subjective activity of E. A. Klimov's professional work and its scientific and practical value / / Bulletin of Moscow University. -2010, No. 2, pp. 15-22.

624. Mitrofanov G. G. preparation of future teachers for project activities as a result of training at the present stage of the development of vocational education // international scientific conference: XVII Vishnyakov readings university science: conditions for the effectiveness of socio-economic and cultural development of the region. 2014, pp. 131-135.

625. Nosko I. V. student-centered education as the main principle of the Bologna reform of the Higher School / Nosko I. V. // Vector nauki TSU. 2011, No. 1(4), pp. 136-138.

626. Perova A. K. socio-cultural training and education of the teacher's personality in the context of preparation for professional activity / / collection of articles of the international scientific and Practical Conference: prospects for the development of Science in the field of pedagogy and psychology. 2015, pp. 47-49.

627. Poroshin A. A., Shishkov M. V., Streltsova O. V. assessment of the readiness of graduates of educational institutions of higher professional education for professional activity // Bulletin of St. Petersburg University, State Fire Service of the Ministry of emergency situations of Russia. No. 1, 2016, pp. 166-173.

628. Лагута Т. М. Фразеологізми як аспект вивчення лексики української мови іноземними студентами. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/3123/2/08lagfra.pdf>.

629. Азарова Л. Є., Пустовіт Т. М., Горчинська Л. В. Використання мультимедійних технологій у вивченні фразеологізмів на заняттях з української мови як іноземної. Закарпатські філологічні студії. 2020. Вип.13. Т.1. С. 7 – 12.

630. Шепель Ю. О. Особливості перекладу фразеологізмів з російської мови українською. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2016. № 24. Т.2. С. 138 – 142.

631. Сціра М. Фразеологізм як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії (доцільність використання і критерії добирання). STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA. Т. VIII/1. 2020. С. 157 – 166.

632. Кузь Г. Фразеологія у формуванні мовної компетенції студентів у процесі викладання української мови як іноземної. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2009. Вип. 4. С. 172 – 179.

633. Овдіюк В.В. Роль інтерактивних методів навчання у формуванні комунікативної компетенції української мови іноземних студентів. Актуальні проблеми викладання іноземних мов (української, російської, англійської, китайської, турецької) у вищих навчальних закладах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 24 квітня 2015 р. Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2015. С. 17 – 22.

634. Швець Г. Д. Ігрові технології в навчанні української мови як іноземної. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. 2016. № 5. С. 106 – 112. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3560/1/18.pdf>.

635. Azarova L., Pustovit T., Radomska L., Horchinska L. Use of information technologies in studying phraseology in the course of Ukrainian as a foreign language. *Advanced Education*. 2020, 16, 39 – 48.

636. Про Національну доктрину розвитку освіти. Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. Офіційний вісник України. 2002. № 16. С. 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

637. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. Офіційний вісник Президента України. 2013. № 17. С. 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>

638. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

639. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» / За заг. ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

640. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.

641. Кондратюк І. Г. Активізація навчальної діяльності учнів на уроці. *Англійська мова та література*. 2006. № 15. С. 2–7.

642. Краснопольський В. Е. Активізація пізнавальної діяльності учнів засобами комп'ютерної техніки (на матеріалі викладання англійської мови) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2000. 20 с.

643. Рачкова Л. В. Управління навчально-пізнавальною діяльністю школярів у процесі вирішення ними дидактичних ситуацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків, 1996. 23 с.
644. Рябчинська Є. М. Організація навчально-пізнавальної діяльності школярів у умовах комп'ютерного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків, 1994. 24 с.
645. Шевченко Е. Б. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови. Англійська мова та література. 2005. № 24. С. 4–6.
646. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / 2-е вид., доп./ Київ : «Академвидав», 2014. 352 с.
647. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
648. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи : теорія, практика, історія : навч. посібник. Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2014. 416 с.
649. Зайченко І. В. Педагогіка : підруч. / 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Вид-во Ліра-К, 2016. 608 с.
650. Хилько Є. Є. Вплив активних методів навчання на формування позитивної мотивації студентів у процесі фахової підготовки майбутніх бакалаврів соціальної педагогіки. Вісник Національного університету оборони України. 2011. №3 (22). С. 83-87.
651. Інноваційні педагогічні технології : посібник / За ред. О. І. Огієнко. Київ, 2015. 314 с.
652. Креативні методи навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу : навч.-метод. посібник / За загальною редакцією проф. С. М. Гончарова. Рівне : НУВГП, 2007. 116 с.
653. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології : навчальний посібник. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
654. Сидоренко О., Чуба В. Ситуаційна методика навчання : теорія і практика. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.
655. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.
656. Січкарук О. І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посібник. Київ : Таксон, 2006. 88 с.
657. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва : Издательство ИКАР, 2009. 448 с.

658. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник / За заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. Щецін : Вид-во WSAP, 2005. 170 с.

659. Сорочан Т. М., Скрипник М. І. Технології професійного розвитку педагогів : методичний поради́ник / навч.-метод. посіб. Київ : ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2016. 231 с.

660. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови (Communicative methods and materials) / перекл. і адапт. Л. В. Биркун. Oxford : Oxford University Press, 1998. 49 с.

661. Дацків О. П. Використання прийомів драматизації на заняттях з іноземної мови у педагогічному ВНЗ. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2016. Вип. 141. С. 54-57.

662. Harmer J. How to Teach English / 2-nd ed. Harlow, England : Pearson Education Limited, 2007. 288 p.

663. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній освіті.//Управління освітою 2001 - 3 - С. 9/2

664. Навчально-методичне забезпечення впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки» у профільну школу в умовах упровадження Концепції «Нова українська школа» : навч.-метод. посібник / укл. Л. В. Васильченко ; КЗ «ЗОШПО» ЗОР. — Запоріжжя : СТАТУС, 2018. — 124 с.

665. Навчально-методичне забезпечення впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки» у профільну школу НУШ: практичні дослідження: навч.-метод. посібник. / укл. Л. В. Васильченко. — Запоріжжя : СТАТУС, 2018. — 76 с.

666. Нарочна Л.К., Ковальчук Г.В., Гончарова К.Д. Методика викладання природознавства: Навч.посібник.-2-ге вид, перероб. І допов. –К.: Вища школа,1990. - 302с.

667. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv> (дата звернення: 20.11.2021).

668. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 19 жовтня 2021 року № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 20.11.2021).

669. Іванюк, Г. (2017). Нова стратегія професійно-педагогічної освіти: Європейський вимір. Педагогічний процес: теорія та практика, 4 (59), 21–26.
670. Ivaniuk, H., Venhlovska, O., Antypin, Y., & Vovchok, Y. (2020). Self-Development as a Factor in the Professional Growth of Future Teachers. *Journal of History Culture and Art Research*, 9(4), 77-86. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i4.2873>.
671. Іванюк Г.І., Куземко Л.В., Новик І.М. (2020). Тренінг «Проектування мультимедійного середовища закладів загальної середньої та дошкільної освіти» як засіб формування цифрових навичок майбутніх педагогів. Інформаційні технології і засоби навчання, 79 (5), 73–89.
672. Раєвська І.М., Саган О.В. (2021). Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі викладання дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Математика». Педагогічні науки: збірник наукових праць, 95, 27–32. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4433>.
673. Іванюк Г. І. (2018). Аксіологічний концепт нової освітньої стратегії підготовки педагогів. Освітологічний дискурс: електронне наукове фахове видання, 3-4, 68–82.
674. Андреева М. Н. Моделирование системы педагогического стимулирования самооценки младших школьников : дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 2007. 207 с.
675. Бардин К. В. Как научить детей учиться : книга для учителя. 2-ге вид. Москва : Просвещение, 1987. 112 с.
676. Белкин А. С. Общая характеристика младшего школьного детства: основы возрастной педагогики. Москва : Академия, 2000. 188 с.
677. Белобрыкина О. А. Психологические условия и факторы развития самооценки личности на ранних этапах онто- и социогенеза : дисс. на соискание ученой степени канд. психол. наук : 19.00.01. Новосибирск, 1998. 368 с.
678. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. Москва : Прогрес, 1986. 422 с.
679. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте : психологические исследования. Москва : Просвещение, 1968. 464 с.
680. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте (психологический очерк). 3-е изд. Москва : Просвещение, 1991. 93 с.
681. Галкина Т. В. Самосознание и самооценка человека: теория, диагностика, коррекция : учебное пособие. Москва : Изд-во МГУ, 2011. 206 с.
682. Гончаренко С. Самооцінка. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 296 с.

683. Дембо Т. В. Приспособление к увечью – проблема социально-психологической реабилитации : Рукопись. пер. с англ., 1962.

684. Ересько П. В. Формирование самооценки школьника в процессе контроля знаний, умений, навыков : дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01. Саратов, 2004. 233 с.

685. Загурська І. С. Розвиток самооцінки творчих здібностей у молодшому шкільному віці : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2006. 20 с.

686. Захарова А. В. Генезис самооценки : автореф. дисс. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Москва, 1989. 44 с.

687. Захарова А. В. Психология формирования самооценки. Минск : Новое знание, 1993. 99 с.

688. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник. 2-ге вид. допов. і переробл. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.

689. Казакина М. Г. Самооценка личности школьника и педагогические условия ее формирования : учебное пособие к спецкурсу. Ленинград : Изд-во Ленинград. гос. пед. ун-та, 1981. 68 с.

690. Как построить свое «Я» / под ред. В. П. Зинченко. Москва, 1991. 131 с.

691. Каракулина Т. А. Формирование самооценки младших школьников в условиях совместной учебной деятельности : дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01. Волгоград, 1998. 149 с.

692. Кон И. С. В поисках себя: личность и ее самосознание. Москва : Политиздат, 1984. 335 с.

693. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ, 1989.

694. Ларина А. Б. Психолого-педагогические условия формирования познавательной самооценки младших школьников : дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01. Калининград, 2011. 276 с.

695. Леонов Н. Ф. Новая эффективная дидактика. Технология учебного процесса без пробелов в знаниях и умениях учащихся, основанная на автоматизированной психологической системе управления познавательной деятельностью учащихся. Москва : Изд-во «Спутник+», 2009. 176 с.

696. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. 4-е изд. Москва, 1981. 584 с.

697. Липкина А. И. Как формировать и изменять самооценку текст. Возрастная и педагогическая психология : хрестоматия. Москва : Изд. центр «Академия», 1998. 368 с.

698. Ліфарєва Н. В. Психологія особистості : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 240 с.
699. Марусинець М. М., В. Сухомлинський про трудове виховання: сучасний контекст осмислення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 63. С. 117-121.
700. Матюхина М. В. Мотивация учения младших школьников. Москва : Педагогика, 1984. 144 с.
701. Островська К. О. Взаємозв'язок образу «Я», самооцінки і ціннісних орієнтацій молодших школярів : дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2003. 196 с.
702. Пеньковська Н. М. Психологічні умови розвитку рефлексії у молодших школярів : дис. на здобуття наукового ступеня канд. психолог, наук : 19.00.07. Київ, 2003. 204 с.
703. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 192 с.
704. Психология педагогического взаимодействия : учебное пособие. / Я. Л. Коломинский и др. СПб. : Речь, 2007. 240 с.
705. Рубцов В. В. Психологические основы организации совместной учебной деятельности : автореф. дисс. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Москва, 1986. 38 с. URL: <http://psychlib.ru/mgppu/disers/RPo-1986/RPo-428.htm> (Дата звернення 23.10.2021)
706. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Абрис. 1997. 416 с.
707. Самооцінка учня / С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник. Київ : Главник, 2004. 112 с.
708. Столин В. В. Самосознание личности. Москва : Изд-во Московского ун-та, 1983. 284 с.
709. Токарская Т. С. Формирование адекватной самооценки младших школьников в процессе обучения и межличностного общения : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. психол. наук : 13.00.01. Київ, 1988. 23 с.
710. Фрейд З. Психоаналитические этюды. Минск : Попурри, 2007. 608 с.
711. Фромм Э. Гуманистический психоанализ. URL: <https://cutt.ly/1T5DxYq> (Дата звернення 23.10.2021)

712. Цукерман Г. А. Введение в школьную жизнь: Программа адаптации детей к школьной жизни. Москва : Московский центр качества образования, 2010. 120 с.
713. Чеснокова И. И. Проблема самосознания в психологии. Москва : Наука, 1977. 144 с.
714. Шапар В. Самооцінка. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640 с.
715. Ярмаченко М. Самооцінка. Педагогічний словник. Київ : Педагогічна думка, 2001. С. 409.
716. Bouffard T. Quand se juger meilleur ou moins bon qu'il ne l'est s'avere profitable ou nuisible a l'eleve. *Revue francaise de pedagogie : recherches en education*, 2013. №182. P. 117–139.
717. Rogers C. H. *Client – Centered Therapy*. Boston, 1965. 560 p.
718. Красилова Ю.В. Досвід психологічного забезпечення діяльності малого підприємства. Проблеми загальної та педагогічної психології Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2002. Т. IV. Ч. 3. С. 15-16.
719. Франкл В. Человек в поисках смысла: сборник; пер. с англ. и нем.: Д.А. Леонтьева, М.П. Папуша, Е.В. Эйдмана. Москва: Прогресс, 1990. 368 с.
720. Балл Г.О. Особистісна надійність у гуманістичному тлумаченні: психологічні, етичні та педагогічні аспекти. Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-український щорічник, IV. Київ; Ченстохова, 2003. С. 461–474.
721. Рибалка В. Психологічна теорія особистості Г.О. Балла. Психологія і суспільство. 2017. № 2. С. 104-118. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2017_2_14.
722. Балл Г.А. Психология в радиогуманистической перспективе. *Избранные работы*. Киев: Изд-во «Основа», 2006. 256 с.
723. Олексенко Р.І., Молодиченко В.В. Концептуальні пріоритети формування сучасної людини економічної. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. Вип. 70. С. 164-175.
724. Gebser J. *The Ever-Present Origin/ Jean Gebser*. Authorized translation by Noel Barstad with Algis Mickunas. Athens: Ohio University Press, 1991. 145 p.
725. Wilber K. (2001). *Quantum Questions / K. Wilber*. Shambhala, 2001. 221 p.
726. Graves, Clare W. (1970). Levels of Existence: An Open System Theory of Values. *The Journal of Humanistic Psychology*. Fall 1970. Vol. 10. No. 2. P. 131–154.

727. Легомінова С.В. Стійкість інноваційного розвитку підприємства з позицій холистичного підходу. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2017. № 3. С. 44-51.

728. Пекар В.О. Різноманітний менеджмент: Еволюція мислення, лідерства та керування. Київ: ДОВЖЕНКО БУКС, 2017. 191 с.

729. Линьов К.О. Лідерство в державному управлінні крізь призму теорії спіральної динаміки. Теорія і практика підвищення кваліфікації: аспекти державної податкової служби: наук. журн./ Центр перепідгот. та підвищ. кваліфікації керівних кадрів органів Державної податкової служби України. 2018. № 1 (15). С. 9-16.

730. Ворожбит В.В. Система цінностей у корпоративній культурі як засіб підтримки економічної безпеки підприємства. Економіка розвитку. 2013. № 1(65). С. 127–131.

731. Пулман Е. Причины инфантильно-феминного состояния украинцев. [Електронний ресурс]. Сайт «Хвиля». 2016. 23 апреля. – Режим доступа: <http://hvylya.net/analytics/society/prichinyiinfantilno-feminno-go-sostoyaniya-ukraintsev.html>.

732. Бек Д., Кован К. Спиральная динамика [пер. с англ. И. Фрейман, П. Миронов]. Санкт-Петербург: «Бест Бизнес Букс», 2006. 419 с.

733. Клиновий Д.В. Рентно-економічні аспекти функціонування суспільних систем у світлі теорії спіральної динаміки розвитку продуктивних сил. Економіка природокористування і охорони довкілля: зб. наук. пр. РВПС України НАН України. Київ: РВПС України НАН України, 2009. С. 95-102.

734. Завацька Н.Є., Харченко В.Є. Соціально-психологічні аспекти адаптації молоді до умов ринкової економіки: монографія [під ред. Н.Є. Завацької]. Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2012. 228 с.

735. Котик І.О. Ціннісно-сміслова регуляція соціальних меж і автентичності в системі особистісної надійності людини. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Екологічна психологія. Київ, 2017. Т. 7. Вип. 43. С. 71-83.

736. Бернс Р. Я-концепция и Я-образы. Самосознание и защитные механизмы личности. Хрестоматия. Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2006. С. 133-211.

737. Котик І.О. Психологічний простір буття й особистісна надійність людини. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2017. Т. 2. № 2. С. 26-31.

738. Осадчук О.Л., Максименко Л.А. Понятие «надежность» в различных сферах жизнедеятельности человека: философские и этико-психологические аспекты. Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2016. № 3-1. С. 167-173.

739. Криволапчук В.А. Концептуальные подходы к разработке программы формирования профессиональной психологической надёжности сотрудников криминальной милиции МВД Украины. Психопедагогика в правоохранительных органах. 2013. № 3 (54). С. 63-67.

740. Крутецкий В.А. Проблема формирования и развития способностей. Вопросы психологии. 1978. № 2. С. 5-12.

741. Кісіль З.Р. Психологічна надійність професіонала як фактор протидії деформації. Університетські наукові записки. 2007. № 4 (24). С. 551-556.

742. Климов Е.А. Психология профессионала: Избранные психологические труды. Москва: Изд-во «Институт практической психологии», 2003. 456 с.

743. Толочек В.А. Стили профессиональной деятельности в условиях взаимодействия субъектов: автореф. дис. д-ра психол. наук. Москва, 1998. 24 с.

744. Ажажа М.А. Соціально-психологічний портрет майбутнього менеджера соціальної служби. Гуманітарний вісник Запорізької державної академії. 2010. Вип. 42. С. 236-246.

745. Кобець О.В., Лантух І.В. Психологічні особливості формування професійної надійності та професіоналізму суб'єктів підприємницької діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна: зб. наук. праць. Вип. 66. Серія «Психологія». Харків: Вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019. С. 67-74.

746. Василець Н.М. Довіра як підґрунтя толерантності у психолого-педагогічній взаємодії. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологія. 2012. № 1. С. 114-121.

747. Карамушка Л.М., Шевченко А.М. Організаційний розвиток як детермінанта розвитку організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів. Теоретичні і прикладні проблеми психології: збірник наукових праць / Гол. ред. Н.Є. Завацька. Луганськ: НОУЛІДЖ, 2014. № 1 (33). С. 196-205.

748. Діденко О.В. Сутність, зміст і структура поняття «професійна надійність фахівця». Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. 2015. № 1. С. 90-101. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadrcpn_2015_1_10.

749. Панчук М.Т. Ціннісні орієнтації як системоутворюючий фактор соціально активної позиції майбутнього фахівця. Проблеми сучасної психології. 2017. Вип. 21. С. 542-551.

750. Шадриков В.Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности [Отв. ред. К. Абульханова-Славская]. Москва: Наука, 1982. 185 с.

751. Поваренков Ю.П. Уточнение метода и основных задач психологии профессионального становления личности. Ярославский педагогический вестник. 2013. Т. II. № 2. С. 156-164.

752. Малеев Д.В. Психологічні чинники розвитку професійної надійності працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.06/Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 334 с.

753. Бодров В.А. Психология профессиональной деятельности: теоретические и прикладные проблемы. Москва: Институт психологии РАН, 2006. 622 с.

754. Практикум по дифференциальной психодиагностике профессиональной пригодности: учебное пособие [под общ. ред. В.А. Бодрова]. Москва: ПЕРСЭ, 2003. 768 с.

755. Крук В.М. Психология обеспечения личностной надёжности специалиста: монографія. Москва: Изд-во: НИИ радиоэлектроники и лазерной техники МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2012. 376 с.

756. Крук В.М. Психология обеспечения личностной надёжности специалиста: монографія. Москва: Изд-во: НИИ радиоэлектроники и лазерной техники МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2012. 376 с.

757. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. Москва: Наука, 1999. 350 с.

758. Шевченко Н.Ф. Професійна свідомість: специфіка психологічного явища. Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія: Психологія. 2005. № 14. С. 98-106.

759. Лантух І.В. Структурно-функційна модель розвитку особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: збірник наукових праць. Острог: Вид-во НаУОА, листопад 2018. № 7. С. 53–58.

760. Выготский Л.С. Психология развития как феномен культуры. Москва-Воронеж, 1996. 281 с.

761. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва: Смысл; Издательский центр «Академия», 2004. 352 с.

762. Vasigalupo, M., Kamylylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884.

763. Сидоров Н.Р. Философия образования. Введение. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 304 с.

764. Salzburg II recommendations. European universities' achievements since 2005 in implementing the Salzburg principles. 2010 by the european university association/URL : www.eua.be.

765. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 344 с.

766. Бірюк Л.Я. Формування комунікативно компетентної особистості майбутнього вчителя початкової школи у процесі професійної підготовки. Вісник ГНПУ імені Олександра Довженка: зб. наук. пр. Вип. 17. 2011. С.114-119.

767. Бірюк Л.Я. Формування комунікативно компетентної особистості майбутнього вчителя початкової школи у процесі професійної підготовки. Вісник ГНПУ імені Олександра Довженка: зб. наук. пр. Вип. 17. 2011. С.114-119.

768. Вашуленко М.С. Мовленнєва підготовка вчителя початкових класів. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. УДПУ імені Павла Тичини. Умань: РВЦ "Софія", 2008. Випуск 20. С. 6-12.

769. Вашуленко М.С. Орієнтація професійної лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкових класів на основну мету шкільної мовної освіти. URL: <http://abc-lab.ucoz.ua/load/0-0-0-13-20> (дата звернення 10.11.2021).

770. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посібник. Київ: Освіта, 2006. 268с.

771. Выготский Л. С. Мышление и речь. Избранные психологические исследования. Москва : Педагогика, 1996. 416 с.

772. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва : Наука, 1981. 138с.

773. Гоноболин Ф. Н. Психология : уч. пособ. Москва : Просвещение, 1973. 240 с.

774. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.

775. Грабовский Н. К. Профессиональная речь (функционально-стилистический аспект). Функционирование языка и речи. Москва, 2009.

776. Даниленко В. Д. Язык для специальных целей. Культура речи и эффективность общения. Армавир : Редакционно-издательский центр АГПУ, 2007. 108 с.

777. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей : монографія. Харків : ХНАМГ, 2010. 320 с.

778. Дудик П. С. Стилiстика української мови : навч. посiб. Київ : ВЦ «Академiя», 2005. 368 с.

779. Жайворонок В. В. Українська мова в професiйній дiяльностi : навч. посiб. Київ : Вища школа, 2006. 431 с.

780. Жинкин Н. И. Механизмы речи. Москва : Изд. АПН, 1985. 372 с.

781. Заболоцька О. О. Формування iндивiдуальностi майбутнiх учителiв-словесникiв у професiйній пiдготовцi : монографiя. Херсон : Айлант, 2016. 304 с.

782. Iндивiдуальнi особливостi мислення: вебсайт. URL: <http://www.studbase.com> (дата звернення 12.11.2021).

783. Концептуальнi засади реформування середньоїосвiти «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 02.11.2021)

784. Концепцiя мовної освiти в Україні. URL: http://osvita.ua/files.news/Concept_L_education (дата звернення 10.11.2012).

785. Концепцiя розвитку педагогiчної освiти. URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konserciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення 01.11.2021)

786. Леонтьев А. Н. Язык. Речь. Речевая деятельность. Москва : Красанд, 2010. 216 с.

787. Леонтьев А. А. Речевое воздействие. Москва : Просвещение, 1972. 146 с.

788. Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность. Москва, 1975.

789. Мацько Л. I., Кравець Л. В. Культура української фахової мови. Київ : ВЦ «Академiя», 2007. 360 с.

790. Наер В. Л. Дискурс и речь: речевое произведение. Москва, 2006. С. 7–15.

791. Нова українська школа: поради для вчителя /за заг. ред. Бiбiк Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дiм «Плеяди», 2017. 206 с.

792. Паламар Л. М. Функцiонально-комунiкативний принцип мовної особистостi : дис. ... канд.. пед.. наук : 13.00.02 – теорiя та методика навчання української мови. Київ, 1997. 213 с.

793. Пантюк Т., Пантюк М., Гамерська I., Десиняк Ю. Iнновацiї в освiтi: необхiднiсть, сутнiсть, змiст. Молодь i ринок. Дрогобич, 2020. №6/185. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.225537>

794. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення: навч. посiб. Київ : Центр учбової лiтератури, 2020. 245 с.

795. Професійне мовлення майбутніх учителів початкової школи : навчально-методичний комплекс / упор. Ольга Попова. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2016. 190 с.
796. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібн. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
797. Семенов О. М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 278 с.
798. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. Київ : Центр навч. літератури, 2004. 216 с.
799. Синиця І. О. Педагогічний такт та майстерність вчителя : посіб. для вчителя. Київ, 1981. 248 с.
800. Сорочан Т.М. Підготовка вчителів до реалізації концепції НУШ. Методист. 2018. №6. С.4–9.
801. Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека : педагогическое наследие. Москва : Педагогика 1990. 288 с.
802. Сухомлинський В. О. Слово рідної мови. Збір. тв. у 5-и томах. Т.3. Київ : Рад. шк., 1980. 719 с.
803. Хижняк І.А., Ворожбіт-Горбатюк В.В. Міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування регіонального дослідницького середовища. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Слов'янськ, 2021. С. 5–18. <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236444/234962> (дата звернення 11.11.2021).
804. Вороненко Ю.В., Бойченко Т.Є. Стратегії і методи навчання в післядипломній медичній освіті: навчально-методичний посібник. К.: Вересень, 2004: 160 с.
805. Вороненко Ю.В., Мінцер О.П., Краснов В.В. Електронні навчальні посібники для відображення медичних процедурних знань: принципи, етапи створення, методологія.- К., 2009: 160 с.
806. Вороненко Ю.В., Бойко А.І., Гойда Н.Г. та ін. Дидактичні технології викладання питань репродуктивного здоров'я.- К.: Книга-плюс, 2011: 192 с.
807. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : [метод. посіб.] / авто-уклад. О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.П.Н. 2007. – 136 с.
808. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України : Нова українська школа. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>

809. Лабораторні роботи з шкільного курсу фізики та методики її викладання. Частина III: [методичні рекомендації для студентів, вчителів і викладачів фізики] / С.П. Величко, В.П. Вовкотруб; за ред., С.П. Величка. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – Ч.3. – 80 с.

810. Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії. Біології та природничих наук у контексті вимог Нової української школи : Матеріали міжнародної науковопрактичної конференції. 20-21 травня 2019 р., м. Тернопіль. – Тернопіль: Вектор, 2019. – 258 с.